

Zhezu Kirisi Sentanra nda

MARIKI

la yɔnlɔɔ

Sewe wi nawa senre

Mbe yala kalɛgele ke ni, Zhezu Sentanra sewe shyenwoo Mariki wila wi yɔnlɔɔ. Mariki wila pye Zhezu Kirisi wi pitunbоло wo wa. Paa pye na Mariki wi yinri fun Zhan. Wila pye ma cen wa Zheruzalemu ca, wa wi no wi ni (Kapye 1.12). Wila pye Barinabasi wi sege woo wo wa (Kolo 4.10). Wila pinle Barinabasi wo naa Pɔli pe ni ma kari wa Antiyɔshi ca (Kapye 12.25). Wama, a legilizi woolo pɛ si pe torogo pe saa Zhezu Sentanra ti yari tara legerɛ ni. Pe tangala koŋgbanna li na, Mariki wila pinle pe ni mbe sa pe saga; ɛen fɔ ma pe ta wa ki tangala li na, a wɛ si laga pe na ma sɔngɔɔ wa Zheruzalemu ca (Kapye 13.5, 13). Ko puŋgo na, naa wagati jenri la kaa toro, a Barinabasi wɛ si Mariki wi le ma kari wi ni wa Shipiri lɔɔ fugo tara ti ni (Kapye 15.37-39). Ko puŋgo na, wa Pɔli naa Pyeri seweɛle pe ni, wɛge yan fɔ sanga ŋa ni paa pye wa Ɖɔmu ca, Mariki wila pɛ saga (2 Timo 4.11; File 24; 1 Pyeri 5.13).

Wa wi Sentanra sewe wi ni, Mariki wi yen naga nari we na fɔ Zhezu wi yen Yenŋele li Pinambyɔ. Wi si yen fun Lere wi pinambyɔ, ŋa wɛ pan ma tunŋgo pye konaa maa yɛe kan saraga, mbe lelegerɛ go sho (Maki 10.45). Sentanra nda Mariki wɛ yɔnlɔɔ tɛ were ma we Zhezu Sentanra seweɛle sanmbala pe na, ɛen fɔ yarijende legerɛ yen wa ti ni.

Wa wi Sentanra ti pelisaga, Mariki wi yen naga nari we na fɔ Zhan Batisi wo wila Zhezu wi batize; ko puŋgo na, a Sotanla wɛ si Zhezu wi wa ma wele (1.1-13). Mariki wi Sentanra ti yen ma kɔn ma yiri konsagbɔɔ shyen. Wa ti konsagbɔɔ koŋgbanŋga ki ni (1.14--8.26), wi yen na para we ni tunŋgo ŋga Zhezu wɛ pye kpenjbelengbe wa Galile tara ti ni ki wogo na. Wi yen naga nari we na paa yege ŋga na Zhezu wila wi fɔɔɔfenne pe yeri; wi yen naga nari paa yege ŋga na yawa la pye Zhezu wi ni, a wila yinne tipegele ke puro na ke woo leele pe ni; wi yen naga yege yuun paa yege ŋga na Zhezu wila yambala legerɛ sagala, naa yege ŋga na wila pye na Yenŋele li kagala ke nari leele pe na fanŋga ni konaa paa yege ŋga na wila kafɔnŋɔɔ legerɛ pye.

Wa Sentanra ti konsagbɔɔ shyen wogo ki ni (8.27--16.20), Mariki wi yen na para we ni Zhezu wi kunwɔ po naa wi yenme mbe yiri wa kunwɔ pi ni po senre na. Ɖɔmu tara sorodashee to ŋa wila Zhezu wi kan wa tiparaga ki na, naa wila kaa Zhezu wɛ ku kulɔmɔ mba na pi yan, a wɛ

sho fɔ: «Kaselege ko na, ki naŋa ŋa, wo wi yen Yenŋele li Pinambyɔ we» (15.39).

Wa wi Sentanra ti kɔsaga yeri, wɛge yan fɔ senre jenri Mariki wì yo we kan Zhezu wi yenme mbe yiri wa kunwɔ pi ni pi wogo na (16.1-8). Ko kì ti leele pele yege Zhezu wi senre ta yege taga wa, mbege yo we kan paa yege ŋga na Zhezu wìla wi yeɛ naga wi fɔrɔgɔfenne pe na, konaa paa yege ŋga na wìla yiri ma kari wa yenŋele na (16.9-20).

Sewe wi yen ma kɔɔnlɔ yege ŋga na

Zhezu Sentanra ti lesaga senre 1.1-13

Zhezu wi Galile tara tunŋo 1.14--8.30

Zhezu wìla para wi kunwɔ naa wi yenme senre na 8.31--9.50

Zhezu wi tangala mbe kari wa Zheruzalemu 10.1-52

Zhezu wi tunŋo wa Zheruzalemu ca 11.1--13.37

Zhezu wi jɔlɔgɔ konaa wi kunwɔ 14.1--15.47

Zhezu wi yenme ma yiri wa kunwɔ pi ni 16.1-20

ZHEZU SENTANRA TI LESAGA SENRE

1.1-13

Zhan Batisi wìla pye na Zhezu panga ki yari

(Mati 3.1-12; Luki 3.1-18; Zhan 1.19-28)

1 ¹ Sentanra nda ti yen na para Yenŋele li Pinambyɔ Zhezu Kirisi wi kanŋgɔlɔ ti lesaga ki ŋga. ² Ki yen ma yɔnlɔgɔ wa Yenŋele yɔn senre yofɔ* Ezayi* wi sɛwe wi ni, ma yo Yenŋele li yo fɔ:

Wele, mi yaa na pitunŋɔ wi
torogo wa ma yege
wi sɔɔn kologo ki gbegele ma kan.*

³ *Wo magala lo laa yinrigi wa
gbinri* wi ni na yuun fɔ:
Ye we Fɔ* wi konɔ li gbegele,*

yoo kombigile ke sinzin wi kan†!

⁴ Kì pye ma, ki pitunŋɔ wo wìla pye Zhan we. Wìla pan maa yeɛ naga wa gbinri wi ni, na leele pe batize* naga yuun pe kan fɔ: «Ye ye kapere ti jen, yeri yaga, ye ye yeɛ kan pe ye batize. Pa Yenŋele li yaa ye kapere ti kala yaga ye na.»

⁵ Kì pye ma, Zhude tara fenne poro naa Zheruzalemu ca woolo pe ni fuun pàa pye na kee Zhan wi kɔrɔgɔ, ma saa naga yuun naga finligi ma yo pe yen kapere pyefenne. A Zhan wi nɛɛ pe batize wa Zhuriden gbaan wi ni.

⁶ Yaripɔrɔ nda Zhan wìla pye na nii, pàa ti gbegele yɔngɔme sire ni. Kurusijara selege woo wìla pye na poo wa wi senne†. Gbatɔ* naa senrege wìla pye na kaa. ⁷ Leele mbele pàa pan wi kɔrɔgɔ, wìla pye

†1.2-3: Eza 40.3; Mala 3.1.

†1.6: Yenŋele yɔn senre yofenne pàa pye na kurusijaraye selege woolo poo. 2 Wunlu 1.8.

naga yuun pe kan fɔ: «Ŋa wi yaa pan mi puŋgo na, wo fanŋga ko we mi wogo ko na. Mii daga yeɛ mbe fɔli mboo sawira manda ti sangala†. ⁸Mi wo ye batize tɔnmɔ ni, ɛɛn fɔ, wo yaa ka ye batize Yinnekpoyi lo ni.»

Zhezu Kirisi wi batɛmu pyege ye

(Mati 3.13--4.17; Luki 3.21-22; 4.1-13)

⁹Ki sanga wi ni, a Zhezu wì si yiri wa Nazareti ca, wa Galile tara† mee pan Zhan wi kɔrɔgɔ. A wì suu batize wa Zhuriden wì ni. ¹⁰Naa Zhezu wila kaa na yinrigi wa tɔnmɔ pi ni, a wì si yenŋele li yan lì yenge. A Yinnekpoyi li nɛɛ tinri wi na paa ketene yen. ¹¹A wì si magala la logo li yiri wa yenŋele na, ma yo fɔ: «Mboro ma yen na Pinambyɔ ŋa wilan ndanla jɛŋge we. Ma kala lilan ndanla fɔ jɛŋge.»

¹²Le ki yɔngɔlɔ nuŋgba ke ni, a Yinnekpoyi lì si kari Zhezu wi ni wa gbinri wi ni. ¹³Wila pye piliye nafa shyen wa gbinri wi ni, a Sɔtanla wì si saa wi wa ma wele mboo le kapege. Wila pye wa yanyaara ti sɔgɔwɔ, a meregeye* pè si saa naa kala li yɔngɔ wi kan.

ZHEZU WI GALILE TARA TUNŊGO

1.14--8.30

¹⁴Naa pàa kaa Zhan wi le wa kaso†, ko puŋgo na, a Zhezu wì si pan wa Galile tara, nɛɛ Yenŋele li Sentanra† ti yari leele pe kan. ¹⁵Wila pye na yuun fɔ: «Wagati ŋa wila tege wì gbɔn, Yenŋele li wunluwo* pì yɔngɔ. Ki kala na, ye ye kapere ti jɛn, yeri yaga. Ye taga Sentanra ti na!»

Zhezu wila ŋgbanra wɔfenne tijere yeri ma yo pe pye wi fɔrɔgɔfenne

(Mati 4.18-22; Luki 4.14-15; 5.1-11)

¹⁶Pilige ka, Zhezu wila pye na tanri na toro Galile lɔgbɔgɔ yɔn ki na, mee saa ŋgbanra wɔfenne shyen yan. Simɔ wo naa wi nɔsepyɔ lenaŋa Andire poro la wele. Pàa pye na pe mere ti waa wa lɔgbɔgɔ ki ni na ŋgbanra woo. ¹⁷A Zhezu wì si pe pye ma yo fɔ: «Ye pan ye taga na na, mi yaa ye pye leele lagajafenne paa yege ŋga na yaa ŋgbanra ti woo we.» ¹⁸Le ki yɔngɔlɔ nuŋgba ke ni, a pè si pe mere ti yaga le, mee taga wi na.

¹⁹A Zhezu wì si kari yege jenri, mee saa Zebede wì pinambiile shyen pe yan; poro la wele Zhaki naa wi nɔsepyɔ lenaŋa Zhan. Pàa

†1.7: Katugu wi go kologo ki pyege na.

†1.9: Mati 2.23.

†1.14: Maki 6.17-18; Zhan 3.24.

†1.14: Eza 61.1-3; Mati 4.17.

pye wa pe tɔnmɔkɔrɔ ki ni na pe mɛrɛ ti gbegele. ²⁰Le ki yɔngɔlɔ nuɔgba ke ni, a Zhezu wì si pe yeri. A pè si pe to Zebede wi yaga wa tɔnmɔkɔrɔ ki ni, konna wi tunmbyeele pe ni, mɛɛ taga Zhezu wi na nɛɛ kee.

**Zhezu wìla yinne tipele fɔ
wa sagala**

(Luki 4.31-37)

²¹A Zhezu wo naa wi fɔrɔgɔfenne* pe ni, pè si kari wa Kaperinawu ca. Naa Zhufuye* cɛnpilige* kila kaa gbɔn, a Zhezu wì si kari wa sherigo*, mɛɛ saa na leele pe nari Yɛnɔɛle sɛnrɛ ti ni. ²²Leele mbele pàa pye na nuru wi yeri, wi Yɛnɔɛle sɛnrɛ nagalɔmɔ pìla pe pari; katugu wi sila pye na pe nari paa lasiri sɛwɛ jɛnfenne* pe yɛn. Èɛn fɔ, wìla pye na pe nari fanɔnga ni.

²³A kì si yala ki sanga wi ni, wa pe sherigo ki ni, naɔa wà la pye wa, yinne tipele la pye wi ni. ²⁴A wì si gbele ɔgbanga ma yo fɔ: «Iye! Nazareti ca fenne Zhezu, yinɔgi ki yɛn woro naa mborɔ sɔgɔwɔ! Ma pan mbe we tɔngɔ wi le? Lere ɔa wi mborɔ, mɔ̀ɔ jɛn. Ma yɛn Yɛnɔɛle li Lere kpoi* .»

²⁵A Zhezu wì si gbanla ki yinne tipele li na, ma sili pye fɔ: «Pyeri wa, mɛɛ wɔ wa ki naɔa ɔa wi ni!»

²⁶A yinne tipele l̀ si naɔa wi yangara ɔgbanga, ma gbele

ɔgbanga, mɛɛ wɔ wi ni. ²⁷A leele pe ni fuun pe nɛɛ kawa nɛɛ pe yɛɛ yewe na yuun fɔ: «Yinɔgi yi ɔga ko yɛɛn? Nagawa fɔnmɔɔ wi mba po wì kan fanɔnga ni dɛ. Wi yɛrɛ yɛn na para fanɔnga ni yinne tipegele ke ni, a kaa wi sɛnrɛ ti nuru.»

²⁸Le ki yɔngɔlɔ nuɔgba ke ni, a wi mɛgɛ k̀ si yiri wa Galile tara ti lagapyew ki ni.

Zhezu wìla yambala legerɛ sagala

(Mati 8.14-17; Luki 4.38-41)

²⁹Naa pàa kaa yiri wa sherigo ki ni, a pè si kari teere wa Simɔ naa Andire pe go. Zhaki naa Zhan pàa pye pe ni. ³⁰Ki sanga wi ni, Simɔ wi jɔ nɔ wìla pye ma sinle. Witiwerɛwe pìla pye wi na. Naa Zhezu wìla kaa gbɔn wa, a pè suu yama pi sɛnrɛ yo maa kan. ³¹A Zhezu wì si fulo wi tanla, maa kɛɛ ki yigi, ma suu yirige. A wi witiwerɛwe p̀ si kɔ. A wì si yiri nɛɛ pe kala li yɔngɔ pe kan.

³²Naa yɔnlɔ k̀la kaa kɔ, ma yala yɔnlɔ k̀ to makɔ, a leele pè si yambala poro naa yinne tipegele fenne pe le, ma pan pe ni Zhezu wi kɔrɔgɔ. ³³Ki ca woolo pe legerɛ la pye ma gbogolo le go yɔn ki na. ³⁴A Zhezu wì si lelegerɛ sagala yama cɛnlɛ legerɛ ni, ma yinne tipegele legerɛ purɔ ma ke wɔ lelegerɛ ni fun. Èɛn fɔ, wi sila yɛnlɛ yinne tipegele kaa para, katugu kàa wi jɛn.

Zhezu wila pye na Galile tara ti yanri na Yenjele senre ti yari leele pe kan

(Luki 4.42-44)

³⁵ Ki goto yirifaga ki na, lawɔɔɔ ti ni, a Zhezu wì si yiri wa ca, mɛɛ kari wa yan, wa laga n̄ga lere sila pye we, ma saa na Yenjele li yenri wa ki laga ki na. ³⁶ A Simɔ naa wi pinlɛyɛɛnle pe ni, pè si saa naa lagajaa. ³⁷ Naa pàa ka saa wi yan, a pè suu pye fɔ: «Leele pe ni fuun paa ma lagajaa.»

³⁸ A wì si pe pye fɔ: «Ye pan we kari lafɔn̄ngɔ, wa kan̄gara na cara sannda ti ni. Mi daga mbe Yenjele senre ti yari wa fun; katugu ko kala kì ti m̀ pan.»

³⁹ A wì si kari, mɛɛ saa na yanri wa Galile tara ti lagapyew, na Yenjele senre ti yari wa sheryinre ti ni, na yinne tipegele ke puro na ke woo leele pe ni.

Zhezu wila yayanwɛ fɔ wa sagala

(Mati 8.1-4; Luki 5.12-16)

⁴⁰ A yayanwɛ fɔ* wà si pan Zhezu wi kɔɔɔɔ, mɛɛ kan̄guuro kan wi jegele, maa yenri ma yo fɔ: «Na kaa pye maa ki jaa, ma mbe ya mbanla sagala kpoyi*!»

⁴¹ A wi yinriwe si Zhezu wi ta. A wì suu kɛɛ ki sanga maga jiri wi na,

ma suu pye fɔ: «Mila ki jaa, sagala kpoyi!»

⁴² Le ki yɔngɔɔ nungba ke ni, a yayanwɛ pì si kɔ, a wì si sagala kpoyi. ⁴³ A Zhezu wì sigi yo maga n̄gban wi ni, mɛɛ wi torogo teere ⁴⁴ ma yo fɔ: «Ta nuru, maga kaga yo mbe lere kpe kan. Eɛn fɔ, kari ma sɔɔn yɛɛ naga saraga wɔfɔ* wi na, paa yɛɛ n̄ga na ma yen we. Saraga n̄ga senre Moyisi wila yo†, maga wɔ maga naga leele pe ni fuun pe na fɔ mà sagala!»

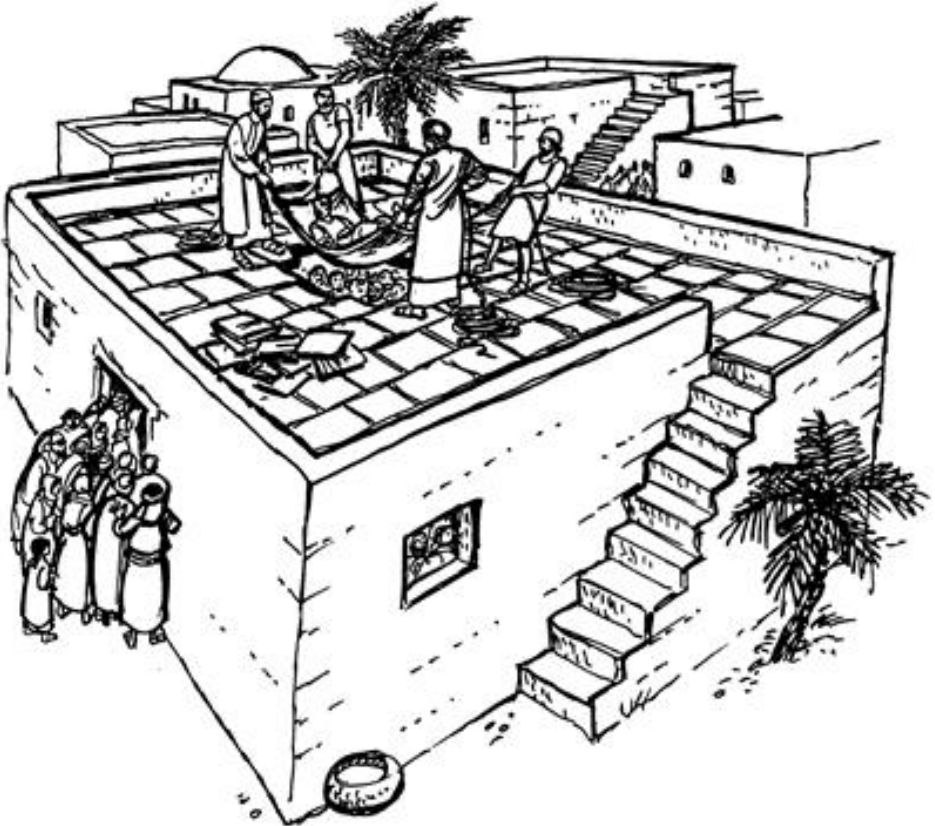
⁴⁵ Eɛn fɔ, a ki nan̄a wì si kari, mɛɛ saa na n̄ga kila pye wi na ki yege yuun lagapyew. Ki kala na, Zhezu wì saa ya mboo yɛɛ naga ca ka ni naa janwa wi kala na. Kì kaa pye ma, a wì si koro wa ca ki pun̄go na, wa laga n̄ga lere sila pye we. A leele pe nɛɛ yinrigi lagapyew na paan wi kɔɔɔɔ.

Zhezu wila murugu wa sagala

(Mati 9.1-8; Luki 5.17-26)

2 ¹ Naa piliye jenri la kaa toro, a Zhezu wì si sɔngɔɔ wa Kapɛrinawu, a pè sigi logo ma yo wi yen wa go. ² A janwa gbɔɔɔ là si gbogolo wa ki go ki ni, fɔ censaga sila koro, ali wa funwa na wa go yɔn ki na. A wi nɛɛ pe nari Yenjele senre ti ni. ³ Kona, a leele pèle si pan murugu wa ni wi kɔɔɔɔ. Leele

†1.44: Levi 14.1-32.

Murugu wi tigiwen wa go nawa (Maki 2.3-4)

tijere pàa wi le. ⁴Ɛen fɔ, janwa wi kala na, pe saa ya mboo naga Zhezu wi na. Kì kaa pye ma, a pè si go ki naayeri wi furu le Zhezu wi yesinme pi na. Wa wege ŋga pàa furu ki ni, a pè si murugu wi tirige wa go nawa, wo la pye ma sinle wi yarisinlege ki na. ⁵Naa Zhezu wila kaa ki leele pe tagawa pi yan, a wì si murugu wi pye fɔ: «Na pyɔ, ma kapere ti kala yaga ma na!»

⁶Lasiri sewe jenfenne* pèle la pye ma cen le ki laga ki na. Naa poro la

kaa ko senre to logo, a pe nɛe ki jate wa pe nawa, nɛe yuun fɔ: ⁷«Kì pye mele, ki naŋa ŋa wi nɛe para yeen! Wila Yenŋele li mege ki jogo. Ambɔ wi mbe ya mbe lere kapere kala yaga wi na, na Yenŋele lo nungba ma?» ⁸Le ki yɔngɔɔ nungba ke ni, a Zhezu wì si pe nawa jatere wi jen, mee pe pye fɔ: «Yaga kaa ki jatere cenle ŋa wi piin. ⁹Mbe murugu wi pye mbe yo fɔ: «Ma kapere ti kala yaga ma na», nakoma: «Yiri mɔɔ yarisinlege ki le maa tanri, ti shyen

ti ni, kikiin yowo pi tanla ma we†?»
 10 Eɛn fɔ, mila jaa yege jɛn fɔ yawa
 yɛn Lere wi Pinambyɔ* wi ni laga
 tara ti na, mbaa leele pe kapere ti
 kala yari pe na.

11 Kona, a wì si murugu wi pye
 fɔ: «Mila ki yuun ma kan, yiri ma
 yere, ma yarisinleɛ ki le maa kee
 ma go.»

12 Le ki yɔngɔɔ nungba ke ni, ma
 yala pe ni fuun pàa pye naa wele,
 a murugu wì si yiri ma yere, maa
 yarisinleɛ ki le, mɛɛ kari. A kì si
 pe ni fuun pe pari. A pe nɛɛ Yɛnɛɛle
 li gbogo na yuun fɔ: «We fa nɔga ki
 cɛnle ka yan.»

**Zhezu wìla nana nja pàa pye
 na yinri Levi wi yeri
 wi pye wi fɔrɔɔfɔ**

(Mati 9.9-13; Luki 5.27-32)

13 Ko punɔgo na, a Zhezu wì si
 sɔngɔɔ naa wa Galile lɔgbɔɔ yɔn
 ki yeri. Leleɛgere la pye na paan wi
 korɔɔ, a wìla pe nari Yɛnɛɛle sɛnre
 ti ni. 14 Naa wìla kaa na toro, a wì
 si saa Alife wi pinambyɔ Levi wi
 yan. Wìla pye ma cɛn wa wi tunɔgo
 pyesaga, wa nizara shɔgo ki ni. A
 Zhezu wì suu pye fɔ: «Taga na na.»

A Levi wì si yiri, mɛɛ taga wi na.

15 Ko punɔgo na, a Zhezu wì si saa
 li wa Levi wi go. Nizara shɔfenne*
 leɛgere la pinle ma li Zhezu wo naa
 wi fɔrɔɔfenne* pe ni fun, konaa
 kapere pyefenne pele ni. Ki leele

cɛnle poro leɛgere pàa taga wi na.
 16 Lasiri sɛwe jɛnfenne mbele pàa
 pye Fariziye* nɔgbeleɛ ki ni, naa
 pàa kaa wi yan wìla nii nizara
 shɔfenne poro naa kapere pyefenne
 pe ni, a pè suu fɔrɔɔfenne pe
 pye fɔ: «Yiŋgi na, a wi nɛɛ nii
 nizara shɔfenne poro naa kapere
 pyefenne† pe ni?»

17 Naa Zhezu wìla kaa ki sɛnre
 ti logo pe yeri, a wì si pe pye fɔ:
 «Leele mbele pe yɛn nɔgbaanla, poro
 ma pe maa wɛre pyefɔ jaa. Eɛn fɔ,
 yambala poro pe maa wɛre pyefɔ
 jaa. Mii pan mbe mbele paa pe yɛɛ
 jate pe sin poro yeri. Eɛn fɔ, kapere
 pyefenne poro m̀ pan mbe yeri,
 janɔgo pe ta pe pe kapere pyege ki
 yaga.»

Zhezu wo naa yɛnɛɛ leɛge sɛnre

(Mati 9.14-17; Luki 5.33-39)

18 Pilige ka, Zhan Batisi* wi
 fɔrɔɔfenne poro naa Fariziye pe
 ni, pàa pye yɛnɛɛ*. A leele pèle
 si pan ma Zhezu wi yewe ma yo
 fɔ: «Yiŋgi na Zhan fɔrɔɔfenne poro
 naa Fariziye woolo pe ni, poro mɛɛ
 na yɛnɛɛ nii, ma si yala, mboro
 fɔrɔɔfenne poro nɛɛ yɛnɛɛ le?»

19 A Zhezu wì si pe yɔn sogo ma
 yo fɔ: «Ye nawa po ni jayire nɔɔɔ,
 japɔɔ wi wenne pe mbe ya je mbe
 yo pe se li, mbe poro naa japɔɔ wi
 ni pe ta laga nungba wi le? Ayoo.
 Mbe pe ta laga nungba poro naa

†2.9: Zhezu wìla pye nana nari ma yo mbe kapere ti kala yaga konaa mbe lere sagala, ki pyewe woro ma tanla. Ti ni fuun shyen ti yɛn ma yala ma pye mbapyewe leele pe yeri, konaa ma pye ma yala, a ti pyewe tanla Yɛnɛɛle li yeri.

†2.16: Luki 15.2; 19.7.

japɔɔ wi ni, pe se yenge le. ²⁰ Eɛn fɔ, wagati wa wa na paan, ɲa ni pe yaa ka japɔɔ wi wɔ wa pe sɔgɔwɔ, pa kona pe yaa la yenge nii. (Ko ki yen paa mi naa na fɔrɔgɔfenne pe ni we wogo ki yen.)

²¹ «Lere na parifɔnɲɔ parisanga yɔli tondara lege na. Na ma kaga pye ma, parisanfɔnɲɔ ki ma tondara lege ki kanɲegeyege nungba wali maga laga. Pa kona ki ma wali ma tijanga. ²² Lere na sinme tipiriwe le selege kashara lere ni. Na ma kaga pye ma, sinme tipiriwe pi ma kaa kashara ti walagi ma wo, kashara ti ma jɔgɔ. Eɛn fɔ, ma ma sinme tipiriwe pi le selege kashara fɔndɔ† ni.»

Zhezu wo naa Zhufuye cɛnpilige ki ni

(Mati 12.1-8; Luki 6.1-5)

²³ Cɛnpilige* ka ni, Zhezu wila pye na toro shɔgɔɔ kere ta nawa. A wi fɔrɔgɔfenne pe nɛɛ ki shɔgɔɔ sheshegele kele kɔɔn konɔ yɔn ki na†. ²⁴ Naa Fariziye paa kaa ko yan ma, a pɛ si Zhezu wi yewe ma suu pye fɔ: «Wele, kala na lii daga mbe pye cɛnpilige ki ni, yinɲi na, a ma fɔrɔgɔfenne pe nɛɛ lo piin?»

²⁵ A Zhezu wì si pe pye fɔ: «Ye faga kara mbege yan wi le? Iɲga Davidi wila pye cɛnpilige ka ni wo naa wi pinleyɛenle pe ni, naa funɲo kila pe yigi ma yala yaakara

sila pye pe yeri we. ²⁶ Wila ye wa Yenɲele li go ki ni, buru ɲa paa wɔ saraga* li yeri ma wa ka, wo ɲa wi sila daga lere mbe wa ka, ndɛɛ saraga wɔfenne* poro nungba we, ma wa kan fun wi pinleyɛenle† pe yeri. Ki sanga wi ni, Abiyatari wo wila pye saraga wɔfenne to*.» ²⁷ A Zhezu wì si pe pye naa fɔ: «Cɛnpilige kila tege leele pe yɔnwɔ po kala na. Eɛn fɔ, lere wi sila gbegele cɛnpilige ko kan. ²⁸ Ki kala na, Lere wi Pinambyɔ wi yen cɛnpilige ki fɔ yere.»

Cɛnpilige ka ni Zhezu wila naɲa wa sagala, wi keɛ kila shɔ wi na

(Mati 12.9-14; Luki 6.6-11)

3 ¹ Ko punɲo na, a Zhezu wì si sɔngɔɔ naa wa shɛrigo*. Naɲa wà la pye wa, wi keɛ kila shɔ wi na. ² Leele mbele paa pye wa, paa pye na Zhezu wi wele jɛnɲe, na kaa pye wi mbe naɲa wi sagala cɛnpilige* ki ni, jango pe baga wi na pe yo wi kapege pye. ³ A Zhezu wì si naɲa ɲa wi keɛ kila shɔ wi na wi pye fɔ: «Yiri ma yere le pe sɔgɔwɔ.»

⁴ A Zhezu wì si pe yewe ma yo fɔ: «We lasiri* wì yo mele? Ki daga ma kajɛnɲe pye cɛnpilige ki ni lee, nakoma ma kapege pye? Ma lere shɔ lee, nakoma ma lere gbo?» Eɛn fɔ, a pɛ si pyeri. ⁵ A Zhezu wì si pe ni fuun pe wele nanɲbanwa ni. Kila yesanga wa wi na pe kotonɲbanga

†2.21-22: Ko kɔɔ wo yen fɔ leele pe daga mbe pe faa kapyere tijangara ti yaga mbe kanɲga fɔnɲɔ.

†2.23: Dete 23.26.

†2.26: Levi 24.5-9; 1 Sami 21.1-6.

ki kala na. A wì si naṅa wi pye fɔ: «Ma kɛɛ ki sanga!»

A naṅa wì suu kɛɛ ki sanga, a kì si sagala. ⁶Le ki yɔngɔlɔ nuṅgba ke ni, a Fariziye* pè si yiri wa sherigo, mɛɛ saa pe yɛɛ gbogolo poro naa mbele pàa taga wunlunaṅa Erɔdi* wi na pe ni, ma pe yɛɛ yan paa pe mbege yigi yɛgɛ ṅga na, mbe ta mbe Zhezu wi gbo we.

Lelegere la pan Zhezu wi kɔrɔgɔ

⁷Ko puṅgo na, a Zhezu wì si yiri ma kari wa Galile lɔgbɔgɔ ki yeri wo naa wi fɔrɔgɔfenne* pe ni. A janwa gbɔlɔ là si taga pe na ma kari. Ki leele pèle la yiri wa Galile naa Zhude tara. ⁸A pèle yiri wa Zheruzalemu. A pèle yiri wa Idume tara naa Zhuriden gbaan puṅgo tara ti ni. A pèle yiri wa Tiri* naa Sidɔn cara ti kanṅgara na cara ti ni. Ki janwa gbɔlɔ làa pan Zhezu wi kɔrɔgɔ, katugu ṅga fuun wila pye na piin pàa pye naga nuru. ⁹A Zhezu wì suu fɔrɔgɔfenne pe pye ma yo pe tɔnmɔkɔrɔ jɛɛle la yaga le wi kan, wi ta wi ye wa li ni, janṅo janwa wiga kaa wɔnrɔgɔ mboo jori. ¹⁰Naa Zhezu wila pye na lelegere sagala, ki kala na, yambala legere la pye na gbinri na kee wi kɔrɔgɔ, mbe ta mbe jiri wi na mbe sagala. ¹¹Sanga o sanga yinne tipegele ke ka Zhezu wi yan, ke ma kanṅguuro kan wi jegele, nɛɛ jɔrɔgi na yuun fɔ: «Ma yen Yenṅele li Pinambyɔ!» ¹²Ɛɛn fɔ, a Zhezu wì sigi yo maga ṅgban ke ni, ma yo kaga kaa naga leele pe na.

Fɔrɔgɔfenne ke ma yiri shyen mbele Zhezu wila wɔ

(Mati 10.1-4; Luki 6.12-16)

¹³Ko puṅgo na, a Zhezu wì si lugu yanwiga ka na. Leele mbele wila pye na jaa, a wì si pe yeri. A pè si kari wi kɔrɔgɔ. ¹⁴A wì si leele kɛ ma yiri shyen wɔ ma yo poro mbe koro wi ni, wila pe tunnu pe saa Yenṅele senre ti yuun, ¹⁵mbe fanṅga kan pe yeri paa yinne tipegele ke puro paa ke woo leele pe ni. ¹⁶Leele kɛ ma yiri shyen mbele wila wɔ, pe mere ti nda: Simɔ, a Zhezu wùu mɛgɛ taga naa yinri Pyeri; ¹⁷naa Zebede pinambiile shyen Zhaki naa wi nɔsepyɔ lenaṅa Zhan. A Zhezu wi pe mɛgɛ taga ma yo: Bowanerizhe, ko kɔrɔ wo yen fɔ pe yen paa Yenṅele gbanlaga yen; ¹⁸naa Andire, naa Filipu, naa Baritelemi, naa Matiye, naa Toma, naa Alife pinambyɔ Zhaki, naa Tade, naa Simɔ Zeloti, ¹⁹konaa Zhudasi Izikariyɔti. Wo wila kaa Zhezu wi le wi mbenfenne pe kɛɛ.

Zhezu wi go woolo paa jaa saa le mbe kari wi ni

²⁰Ko puṅgo na, a Zhezu wì si sɔngɔrɔ ma pan wa go. A janwa gbɔlɔ là si gbogolo wa wi tanla, fɔ Zhezu wo naa wi fɔrɔgɔfenne pe ni pe sila wagati ta mbe li yere. ²¹Naa Zhezu wi go woolo pàa kaa ki wogo ki logo, a pè si pan mboo le mbe kari wi ni, katugu pàa pye na yuun fɔ: «Wi go kì yiri.»

**Zhezu wila mbele
pàa senpere yo wi na pe yɔn sogo**

(Mati 12.22-32; Luki 11.14-23; 12.10)

²²Lasiri sewe jenfenne* mbele pàa yiri wa Zheruzalemu, pe nɛɛ yuun fɔ: «Yinne tipegele ke to Beyezebuli* wo wì ye wi ni. Wo fannga na wila yinne tipegele ke puro na ke woo leele pe ni.»

²³Kona, a Zhezu wì si pe yeri, mɛɛ yomiyegɛle kele wa pe kan, ma yo fɔ: «Sɔtanla wi mbe ya mbaa wi yɛɛ puro mɛle? ²⁴Na wunluwɔ mba ka kɔn shyen mbe yiri pi yɛɛ kɔrɔgɔ, ki wunluwɔ pi se ya cɛn. ²⁵Na sege ŋga ka kɔn shyen mbe yiri ki yɛɛ kɔrɔgɔ, ki sege ki ma jɔgɔ. ²⁶Ki kala na, Sɔtanla fun, wiga yiri wi yɛɛ kɔrɔgɔ, wi wunluwɔ pi ma kɔn shyen, pila ya fannga ta mbe cɛn. Eɛn fɔ, wi fannga ki ma kɔ.

²⁷«Lere se ya ye lengbaan wa go mboo kɛɛ yaara ti lɛ, na wii keli mboo pɔ gben. Eɛn fɔ, na wi kaa pɔ mbe kɔ, wi mɛɛ ya maa go yaara ti ni fuun ti lɛ.

²⁸«Kaselege ko na, mila ki yuun ye kan, leele pe kapere ti ni fuun ti mbe ya kala yaga pe na, mbe pinle Yenŋele li mejɔwɔ senre nda fuun paa yuun ti ni. ²⁹Eɛn fɔ, lere ŋa fuun ka Yinnekpoyi li mege ki jɔgɔ, ki kapege ki se kala yaga wi na fyew, katugu wì kapege mbakɔgɔ pye.»

³⁰Zhezu wila ko yo ma, katugu pàa pye naga yuun ma yo fɔ: Yinne tipele yen wi ni.

**Zhezu wi nɔ naa wi nɔsepiile pe
ni pàa pye naa lagajaa**

(Mati 12.46-50; Luki 8.19-21)

³¹Kona, a Zhezu wi nɔ naa wi nɔsepiile nambala pè si pan ma yere wa funwa na, mɛɛ lere wa tun wa go ma yo wuu yeri pe kan.

³²Janwa wila pye ma cɛn ma Zhezu wi maga, a pè suu pye fɔ: «Ma nɔ naa ma nɔsepiile nambala, naa ma nɔsepiile jɛɛle pe yen wa funwa na, paa ma kala yewe.»

³³A Zhezu wì suu pye fɔ: «Ambɔ wi yen na nɔ naa na nɔsepiile nambala poro?» ³⁴Leele mbele pàa pye ma cɛn maa maga, a wì si poro wele, ma sho fɔ: «Na nɔ naa na nɔsepiile nambala poro wele mbele wele. ³⁵Katugu lere ŋa fuun wi yen na Yenŋele li nandanwa kala li piin, wo wi yen na nɔsepyɔ lenaŋa naa na nɔsepyɔ sumboro, naa na nɔ.»

Yariluguro fɔ yomiyele

(Mati 13.1-9; Luki 8.4-8)

4¹Kona, a Zhezu wi nɛɛ leele pe nari naa Yenŋele senre ti ni wa Galile lɔgbɔgɔ yɔn ki na. A janwa gbɔlɔ là si pan ma gbogolo wa wi tanla, a wì si ye ma cɛn tɔnmɔkɔrɔ ka ni wa tɔnmɔ pi go na. A janwa wo si koro le tara, le tɔnmɔ pi yɔn na. ²Wila yarilegere naga pe na yomiyegɛle ni. Wa ki nagawa pi ni, wila pe pye fɔ: ³«Yaa nuru na yeri! Naŋa wà la yiri ma kari saa yariluguro lugu wi kere paa yege ŋga na pe maa mali wi waa. ⁴Maa ta wila ti yanragi, a yariluguro tà si

to wa konɔ li yɔn na. A sannjere si pan mari yɔli. ⁵A tà to yaannguro laga na, tara sila pye le ma jɛnge. A ti si fi fyaw, katugu tara ti sila pye ma jugo le. ⁶Ɛen fɔ, naa yɔnɔ kɪla kaa yiri na yaa, a ti si waga, katugu ninde jende sila pye ti na. ⁷A tà to wuuro sɔgɔwɔ ma fi. A wuuro ti si yiri mari yigi, tii se. ⁸A tà si to wa tara jende ti na, ma fi ma yiri ma le, mɛɛ se. A tà se pyɔ nafa ma yiri ke, a tà se pyɔ nafa taanri. A tà se pyɔ cenmɛ.»

⁹A Zhezu wì si pe pye fɔ: «Nunɔgbogolo ka pye ɲa na, wi ke jan wila nuru!»

**Zhezu wìla pye na yomiyegele
ke waa kɔrɔ ɲa na wi ɲa**

(Mati 13.10-17; Luki 8.9-10)

¹⁰Naa Zhezu wìla kaa lali janwa wi ni, leele mbele pàa pye wa wi tanla poro naa wi fɔrɔgɔfenne* ke ma yiri shyen pe ni, pè suu yewe yomiyegele ke kɔrɔ wi ni. ¹¹A Zhezu wì si pe pye fɔ: «Ɔgundo senre nda ti yen na para Yenɲele li wunluwɔ* pi wogo na, pa Yenɲele liri kan yoro yeri, a yèri jen. Ɛen fɔ, leele sanmbala poro na, pe maa kagala ke ni fuun ke nuru yomiyegele ni, ¹²janɔgo:

*Pe ya paa wele jɛnge, ɛen fɔ, paga
kaa yaan.*

*Pe ya paa nuru jɛnge, ɛen fɔ, paga
kaa ti kɔrɔ jenni.*

*Nakoma pe mbe ka kanɲa mbe
pan Yenɲele li kɔrɔgɔ*

*li ta li pe kapere ti kala yaga pe
na†!»*

**Zhezu wìla yariluguro fɔ
wi yomiyele li kɔrɔ wi yo**

(Mati 13.18-23; Luki 8.11-15)

¹³A Zhezu wì si pe pye fɔ: «Na yee yomiyele na lo kɔrɔ wo jen, ye mbe ya yomiyegele sanɲgala ke ni fuun ke kɔrɔ wi jen mele? ¹⁴Yariluguro fɔ wì yariluguro nda yanragi, to ti yen Yenɲele senre re. ¹⁵Leele pele yen paa konɔ yɔn laga ɲga yariluguro ti to wa ki yen. Na paga Yenɲele senre ti logo mbe kɔ, Sotanla wi mɛɛ pan teere, mbe siri wɔ wa pe nawa. ¹⁶Yariluguro ti to yaannguro laga ɲga na ma fi fyaw, ko ki yen paa leele mbele pe ma Yenɲele senre ti logo ma yenle ti na fyaw nayinme ni. ¹⁷Ɛen fɔ, paa ti yaga ti censaga ta wa pe nawa. Pe ma taga ti na wagati jenri ni. Na jorowo ka gbɔn pe na, nakoma leele pe kaa pe jɔlɔ ki senre ti kala na, pe mɛɛ je ti na. ¹⁸Yariluguro ti to wuuro laga ɲga na, ko ki yen paa leele mbele pè Yenɲele senre ti logo. ¹⁹Ɛen fɔ, ki dunruya ɲa wi jatere legere, to naa penɲagbɔrɔ nda ti maa pe fanla na pe punɲgu, naa jogo yaara sannda cenle pyew ti ma ki senre ti shɔ pe yeri, tila ya kala yɔn. ²⁰Tara jende woro to ti yen paa leele mbele pe ma Yenɲele senre ti logo ma yenle ti na, ma piile se. Ki piile pele ma pe nafa ma yiri ke ke se. Pele ma pe nafa

†4.12: Eza 6.9-10; Zhan 12.40; Kapye 28.27; Ɔrɔmu 11.18.

taanrindaanri se. Pele ma pe cenme cenme se.»

Fitanla yomiyele

(Luki 8.16-18)

²¹A Zhezu wì si nuru naa ma pe pye fɔ: «Lere ma fitanla mu mbe kpongbo jiile wi na, nakoma mboo le sinleyaraga nɔɔ le? Mì yo pe maa mu mboo tɛge wa fitanla tɛgesaga. ²²Ko ki naga ma yo kala na fuun li yen ma lara, li yaa ka yiri funwa na. Kala na fuun li yen ngundo, li yaa ka jen. ²³Nunɔgbogolo ka pye ɲa na, wi ke jan wila nuru jɛɲɛ.»

²⁴A wì si nuru naa ma pe pye fɔ: «Senre nda mila yuun, ye yege to yaa ti nuru! Jene na ye ma tɛge na tinwi leele sanmbala pe kan, lo yɔngɔ Yenɲele li yaa ka tɛge mbe tiwi ye kan, fɔ mbe ka taga wa ye wogo ki na. ²⁵Katugu yaraga yen ɲa fuun yeri, pe yaa ka taga wi kan. Eɛn fɔ, yaraga woro ɲa fuun yeri, jɛnri jate ɲa wi yen wi yeri, pe yaa kaa sho wi yeri.»

Yariluguro pyɔ ɲa

wi ma fi wi ye wi yomiyele

²⁶A Zhezu wì sho naa fɔ: «Yenɲele li wunluwɔ pi yen paa yaraga ɲa yen ki ɲa: Naja wà la saa yariluguro lugu wi kere. ²⁷Ti lugunɔɔ, wila wɔnɔ wi yo, wi yen yenɲe wi yo, yɔnɔ naa yembine, yariluguro ti ma fi na

lee na kee. Ki maa piin yege ɲa na, wila ka jen ki ni. ²⁸Tara to ti ma yariluguro ti pye ti ma fi. Ki kɔngbanɲa ki na, were to ti ma keli ma yiri. Ko punɔgo na, ti mɛe sheshegele wɔ, mbe si pire le. ²⁹Ti pire tiga ka yanlaga sanga ɲa ni, pe mɛe mali kɔngbengele ke le, mbe siri kɔn, katugu ti kɔnsanga wì gbɔn.»

Mutari tige pile yomiyele

(Mati 13.31-32,34; Luki 13.18-19)

³⁰A Zhezu wì sho naa fɔ: «We mbe ya Yenɲele li wunluwɔ pi taanla yingɔ ni? Yingɔ yomiyele we mbe ya wa mboo naga? ³¹Pi yen paa mutari* tige pile yen. Na paga li lugu wa tara, lo li ma pye yariluguro ti ni fuun jeele le laga tara lombondo ti ni. ³²Eɛn fɔ, na paga li lugu mbe kɔ, li ma fi ma yiri ma gbɔɔ ma we sere tire ti ni fuun ti na. Li ma njere wɔ tugbɔɔɔ fɔ sannjere ti mbe ya mbe sere pɔ wa ti yinme† pi ni.»

³³Ki pye ma, Zhezu wila pye na Yenɲele senre ti yuun leele pe kan yomiyegele legere ni paa ki wolo na li yen. Wila pye na ke waa pe kan, na yala ɲgele pe mbaa ya mbaa ke kɔɔ jenni. ³⁴Wi sila pye na para leele pe ni, na yomiyegele la ma. Eɛn fɔ, na wiga ka pye wi ye wo naa wi fɔɔɔɔfenne pe ni, wi mɛe ke kɔɔ wi yo ma poro kan.

†4.32: Eze 17.23; Dani 4.9-18.

**Zhezu wila
tifelingbɔɔ ka yerege**

(Mati 8.23-27; Luki 8.22-25)

³⁵ Ki pilige nunɔɔba ki yɔnɔɔkɔɔ ki ni, a Zhezu wì suu fɔɔɔɔfenne pe pye fɔ: «Ye pan we lɔɔɔɔɔ ki kɔn we yiri wa ki kee ŋga na!»

³⁶ A fɔɔɔɔfenne pè si yiri le janwa wi tanla, mɛɛ saa ye wa tɔnɔɔkɔɔ ŋga Zhezu wila pye ma cen ki ni, mɛɛ kari wi ni. Leele pèle la taga pe na tɔnɔɔkɔɔ ta ni. ³⁷ Sanni jenri, a tifelingbɔɔ kà si yiri nɛɛ gbɔɔn wa lɔɔɔɔɔ ki ni. A tɔnɔɔ pi nɛɛ kɔɔn na yiin wa tɔnɔɔkɔɔ ki ni, fɔ a kila jaa mbe yin. ³⁸ Zhezu wo la pye ma sinle wa tɔnɔɔkɔɔ ki nawa wa punɔɔ na, ma go gbɔn yunɔɔɔɔɔ na, na wɔnɔ. A wi fɔɔɔɔfenne pè si saa wi yen, ma suu pye fɔ: «We Nagafɔ, we yaa ku. We kunwɔ pii ma jori wi le?»

³⁹ A wì si yen, mɛɛ para ŋgbanga tifelege ki na, mɛɛ lɔɔɔɔɔ tɔnɔɔ pi pye fɔ: «Yere yɛw, ma pyeri!» A tifelege kì si yere, a tɔnɔɔ pì si pyeri dinw. ⁴⁰ A wì si kanɔɔ maa fɔɔɔɔfenne pe pye fɔ: «Yinɔɔ na, a ye nɛɛ fyɛ ma? Ye fa tagawa ta bere?»

⁴¹ Eɛn fɔ, pàa fyɛ fɔ ma toro, nɛɛ pe yɛɛ yewe na yuun fɔ: «E! Yinɔɔ lere cenle wi ŋa yɛɛn, ali tifelege ko naa lɔɔɔɔɔ tɔnɔɔ pi ni, tila wi senre ti nuru?»

**Zhezu wila naɔa wa sagala,
yinne tipele la pye wi ni**

(Mati 8.28-34; Luki 8.26-39)

5 ¹ Kona, a pè si gbɔn wa lɔɔɔɔɔ ki kee sanɔɔa ki na, wa Gerasa tara fenne pe tara. ² A Zhezu wì si tigi ma yiri wa tɔnɔɔkɔɔ ki ni, le ki yɔnɔɔɔ ke ni, a naɔa wà si yiri fanra laga ka ni, mɛɛ pan mboo fili. Yinne tipele làa pye ki naɔa wi ni. ³ Pa wila pye na cɛɛn wa fanra laga ki ni. Lere saa ya mboo pɔ, ali jɔɔɔɔ ni yere. ⁴ Wagati legere na, pe ma tugurɔn le wi tɔɔɔ ti na, maa pɔ jɔɔɔɔ ni. Eɛn fɔ, wi ma tugurɔn ti kaari, ma jɔɔɔɔ wi kɔn. Fanɔɔa sila pye lere ni mbe ya mboo mara. ⁵ Kila pye wagati pyew, sɔnɔ naa yembinɛ, wi ma pye wa fanra ti sɔɔɔɔ konaa yanwira ti na, na jɔɔɔɔ wa, naa yɛɛ weleɔi sinndeere ti na.

⁶ Naa wila kaa Zhezu wi yan wa lege, a wì si fe ma saa wi fili, ma kanɔɔguro kan wi jegele, ⁷ mɛɛ jɔɔɔɔ ŋgbanga ma yo fɔ: «Yinɔɔ ki yen mi naa mboro we sɔɔɔɔ, Zhezu, mboro ŋa ma yen Yenɔɔle na yaara ti ni fuun ti go na li Pinambyɔ? Mila ma yenri Yenɔɔle li mege ki na, maga kanla le jɔɔɔɔ!»

⁸ Wila ko yo ma, katugu Zhezu wila ki konɔ kan wi yeri ma yo fɔ: «Yinne tipele, wɔ ki naɔa ŋa wi ni!»

⁹ A Zhezu wì si naɔa wi yewe ma yo fɔ: «Pe maa ma yinri mele?»

A wì sho fɔ: «Pe maa na yinri: Janwa, katugu we yen ma leɔɔ.»

¹⁰A wì si Zhezu wi yenri ngbanga, ma yo wiga ka pe purɔ mbe pe wɔ wa ki tara ti ni.

¹¹Cɛɛle ngbelege kà la pye wa yanwiga ki tanla, na kaa. ¹²A yinne tipegele kè si Zhezu wi yenri, ma yo fɔ: «We torogo we sa ye wa cɛɛle mbele pe ni.»

¹³A Zhezu wì si konɔ kan ke yeri. Kona, a yinne tipegele kè si wɔ nana wi ni, mɛɛ saa ye cɛɛle pe ni. A cɛɛle pe ni fuun pè si fe ma tigi wa yanwiga ki tigiwen lapege ki na, ma toori wa logbɔɔ tɔnmɔ pi ni ma ku. Cɛɛle mbele pàa ku, pàa cele waga shyen (2 000) yɔn ko tin.

¹⁴A cɛɛle kɔnrifenne pè si fe ma saa na nga kila pye ki yari wa cagbɔɔ to naa kɛere ti ni. Nga kila pye, a leele pe nɛɛ paan naga wele.

¹⁵Naa pàa kaa gbɔn wa Zhezu wi tanla, a pè si saa nana na yinne tipegele legere kàa pye wi ni wi yan, wila yaripɔɔ le ma cen. Wi jatere wila pye ma cen wi na fɔ jɛnge. A leele pè si fye. ¹⁶Kala na làa yinne tipegele fɔ wo naa cɛɛle pe ta, leele mbele pàa li yan, a pe nɛɛ li yege yuun na sanmbala pe kaan. ¹⁷Kona, a pe nɛɛ Zhezu wi yenri ma yo wi wɔ wa pe tara.

¹⁸Naa Zhezu wila kaa na yin wa tɔnmɔkɔɔ ki ni, nana na yinne tipegele kàa wɔ wi ni, a wì suu yenri ma yo wi yaa koro wi ni.

¹⁹Zhezu wi sila yere ki na, ɛɛn fɔ, a wì suu pye fɔ: «Sɔngɔɔ maa kee ma woolo pe kɔɔɔ. Ma Fɔ* wɔɔn yinriwe ta, ma nga pye mɔɔ kan, ma saga yege yo ma pe kan.»

²⁰A wì si kari wa Dekapole tara, mɛɛ saa na nga Zhezu wì pye maa kan ki yari. Mbele fuun pàa ki logo, pàa pye na kawa.

Zhayiru wi sumborombyɔ wo naa jele na wila jiri Zhezu wi derege ki na pe sɛnre re

(Mati 9.18-26; Luki 8.40-56)

²¹A Zhezu wì si sɔngɔɔ naa wa logbɔɔ ki kee sannga ki na, wa tɔnmɔkɔɔ ki ni. A janwa gbɔlɔ là si gbogolo wa wi tanla maa maga. Wila pye le logbɔɔ ki yɔn na. ²²A sherigo* to wà si pan wi kɔɔɔ, pàa pye naa yinri Zhayiru. Naa wila kaa Zhezu wi yan, a wì si kannguuro kan le wi nɔɔɔ, ²³maa yenri jɛnge, ma yo fɔ: «Na sumborobile laa kuun. Ki kala na, shokari wa na yeri, ma sɔɔn keyen yi taga* li na li ta li sagala, li yinwege ta.»

²⁴A Zhezu wì si pinle wi ni ma kari. A janwa gbɔlɔ li si taga wi na, naa jire lagapyew.

²⁵Wa ki janwa wi ni, jele wà la pye wa. Kasanwa wogo yama la pye wi na. Pila yele ke ma yiri shyen ta wi na. ²⁶Ki jele wila jɔlɔ jɛnge were pyefenne legere yeri. A wi kee yaara ti ni fuun tì saa kɔ. ɛɛn fɔ, wi yama pi sila pye na mbɔnrɔgi, pila pye na seregi na kee wi. ²⁷Naa wila kaa Zhezu wi sɛnre logo, a wì si pan wa janwa wi ni, wa Zhezu wi punɔ na, mɛɛ jiri wi derege ki na.

²⁸Katugu wila pye naga yuun wa wi nawa fɔ: «Na nga jiri wi derege ko na jenri oke, pa mi yaa sagala.»

²⁹Le ki yɔngɔlɔ nunɔba ke ni, a

wi kasanwa wogo yama pì si kò. A wìgi jen wa wi wire ti ni ma yo wì sagala. ³⁰ Le ki yǎngǎlɔ nungba ke ni, a Zhezu wìgi jen wi ye ma yo fannga kà wò wi ni. A wì si wa ma kannga wa janwa wi sǎgɔwò, ma sho fò: «Ambò wì jiri na derege ki na?»

³¹ A wi fǎrǎgǎfenne* wà suu pye fò: «Na ma janwa wi yan wila ma jiiire lagapyew yeen, a ma nɛe yewe ma yo: Ambò wi jiri na na?»

³² A wì si welewele maa yeɛ maga, mbe ta mbege pyefò wi jen.

³³ A jele wi nɛe fyɛ na seri, katugu nga kila pye wi na, wila ki jen. A wì si pan ma kannguuro kan le Zhezu wi nǎgɔ, mɛɛ nga kila pye ki kaselege ki ni fuun ki yo maa kan. ³⁴ A Zhezu wì suu pye fò: «Na sumborombyò, ma tagawa pǎɔn sho. Ta kee yeyinge na, ma yama pi kò ma na.»

³⁵ Ma Zhezu wi ta wila pye na para bere, a pitunmbolo* pèle si yiri wa sherigo to Zhayiru wi go ma pan, mɛɛ Zhayiru wi pye fò: «Ma sumborombyò wì ku makò, yingi na, a ma nɛe we Nagafò wi tege naa bere?»

³⁶ Eɛn fò, Zhezu wi sila pye na poro senyoro to wele. A wì si Zhayiru wi pye fò: «Maga ka fyɛ. Taga na na ko ɛɛ.»

³⁷ Zhezu wi sila yenle lere wa kpe mbe pinle wi ni, ndɛɛ Pyeri naa Zhaki naa wi nǎsepyò Zhan poro pàa kari wi ni. ³⁸ Naa pàa ka saa gbɔn wa sherigo to wi go, a Zhezu wì si janwa gbɔlɔ la yan wa laa

tinni. Ki leele pàa pye na gbele na jǎrǎgi ngbanga. ³⁹ A Zhezu wì si ye wa go, mɛɛ pe pye fò: «Yingi na, a ye nɛe tinni na gbele yeɛn? Pycò wii ku, eɛn fò, wila wǎnlɔ wi.»

⁴⁰ Naa wila kaa to yo ma, a leele pe nɛe tege wi na. Kona, a Zhezu wì si pe ni fuun pe yirige wa funwa na, mɛɛ pycò wi to naa wi nò naa wi fǎrǎgǎfenne taanri mbele pàa kari wi ni pe le ma ye pe ni wa pycò wi sinlesaga. ⁴¹ A wì si pycò wi yigi wi kee ki na, ma suu pye fò: «Talita kumi.» Ko kǎrɔ wo yen fò: «Sumborombyò, mila ki yuun ma kan, yen ma yiri.»

⁴² Le ki yǎngǎlɔ nungba ke ni, a sumborombyò wì si yiri na tanri. Wila ta yele ke ma yiri shyen. A kì si pe pari fò jɛngɛ. ⁴³ A Zhezu wì sigi yo maga ngban pe ni ma yo nga wila pye, paga kaga yo mbe lere kan. A wì si pe pye ma yo pe pycò wi kan wi ka.

**Nazareti ca fenne pe sila taga
Zhezu wi na**

(Mati 13.53-58; Luki 4.16-30)

6¹ A Zhezu wì si yiri wa ki laga ki na, wila yiri ma le ca nga ni, a wì si kari wa. Wi fǎrǎgǎfenne* pàa pinle wi ni ma kari. ² Naa cɛnpiligɛ* kila kaa gbɔn, a wì si kari wa sherigo*, mɛɛ saa na pe nari Yenɛele senre ti ni. Lelegere laa senyoro ti logo, a tì pe pari fò jɛngɛ. A pe nɛe yuun fò: «Wìgi kagala ke ni fuun ke ta se ma? Yingi tijinliwe wi ta ma? Wila ki kafǎngǎlɔ ngele ke piin mele ma? ³ Naga yen ma, tire

təfɔ wo ma wi le? Wi nɔ wo ma ŋa Mari? Wi nɔsepiile nambala poro ma Zhaki naa Zhoze, naa Zhude†, konaa Simɔ? Wi nɔsepiile jeele poro ma pe yen laga we sɔgɔwɔ?» A Zhezu wi kala li si pe mbɛn. ⁴A Zhezu wi si pe pye fɔ: «Yenŋele yɔn sɛnrɛ yofɔ* pe maa wi gbogo lagapyew, ndɛɛ wi ca woolo, naa wi sefenne konaa wi go woolo poro paa laa gbogo.»

⁵Pe mbatagawa pi kala na, Zhezu wi sila kafɔnnɔ la kpɛ pye wa pe yeri; ndɛɛ yambala pele wele wila keyen taga* pe na ma pe sagala. ⁶Pe mbatagawa pila wi pari.

Zhezu wila wi fɔrɔgɔfenne ke ma yiri shyen pe tun shyenzhyen

(Mati 10.5-15; Luki 9.1-6)

Ko pɔŋgo na, a Zhezu wi si saa na Yenŋele sɛnrɛ ti yuun na leele pe kaan wa kanŋara na cara ti ni. ⁷A wi suu fɔrɔgɔfenne ke ma yiri shyen pe yeri, nɛɛ pe tunnu shyenzhyen. Wila fanŋga kan pe yeri paa yinne tipegele ke puro paa ke woo leele pe ni. ⁸A wi si pe pye fɔ: «Na ye kaa kee, yaga ka yaraga ka le, ndɛɛ gbɔtangala. Yaga ka yaakara naa kasha le. Yaga ka penjara le wa ye yɛɛ go na! ⁹Ɛɛn fɔ, ye sawira lele, yaga ka deere shyenzhyen le!»

¹⁰A wi si pe pye naa fɔ: «Yaga sa ye ca ŋga fuun ni, mbe tugu go ŋga ni, ye koro wa ki ni fɔ ye karipilige

ki sa gbɔn! ¹¹Na laga ka woolo ka je mbe yo pe se ye yaara wɔ, nakoma mbe yo pe se logo ye yeri, ye karisaga ye ye tɔɔrɔ gbanŋgban wi pepɛ† yoo wo wa ki laga ki na; pa ko yaa pye pe yerewe.» ¹²Ki kaa pye ma, a fɔrɔgɔfenne pɛ si kari, mɛɛ saa naga yari leele pe kan na yuun fɔ: «Ye ye kapere ti jɛn, yeri yaga.» ¹³Pàa yinne tipegele legerɛ purɔ ma ke wɔ leele pe ni, ma sinme fa* †yambala legerɛ na, a pɛ sagala.

Zhan Batisi wi kunwɔ we

(Mati 14.1-12; Luki 9.7-9)

¹⁴A wunlunaŋa Erɔdi* wi si Zhezu wi sɛnrɛ logo, katugu Zhezu wi mɛge kila yiri lagapyew. Leele pe nɛɛ yuun fɔ: «Zhan Batisi* wo wi yen ma yiri wa kunwɔ pi ni. Ko ki ti wi fanŋga ta na kafɔnŋgɔlɔ piin.»

¹⁵A pele nɛɛ yuun fɔ: «Eli* wi.» A pele nɛɛ yuun naa fɔ: «Yenŋele yɔn sɛnrɛ yofɔ* wa wi, paa faa woolo pe yen.»

¹⁶Naa Erɔdi wila kaa ki sɛnrɛ ti logo, a wi sho fɔ: «Zhan ŋa mi kan, a pɔo go ki kɔw, wo wi yen ma yiri wa kunwɔ pi ni we.»

¹⁷Erɔdi wo jate wila leele tun, a pɛ saa Zhan wi yigi maa pɔ maa le kaso. Wila ko pye ma, wi jɔnlɔ Filipu wi jɔ Erodiyadi wo kala na, ŋa wila sho wi yeri maa tɛge we; ¹⁸katugu Zhan wila pye naga yuun Erɔdi wi kan fɔ: «Kii daga mɔɔ jɔnlɔ

†6.3: Kapye 12.17; Gala 1.19; Zhaki 1.1; Zhude 1.1.

†6.11: Mati 10.14; Kapye 13.51; 18.6.

†6.13: Faa pàa pye na sinme pi piin paa were yen; Eza 1.6; Maki 16.17-18; Luki 10.34; Zhaki 5.14-15.

jo wi sho wi yeri!»¹⁹ Zhan wila pye ma Erodiyadi wi mben. A wi nee jaa mboo gbo. Een fo, wi saa ya mbege pye Erödi wi kala na,²⁰ katugu Erödi wila pye na fye Zhan wi yege. Wila ki jen ma yo wi yen lesinje ma pye kpoyi*. A wi suu sho, lere kapege ka ka ta mbe gbön wi na. Kila pye, sanga o sanga Zhan wi kaa para, Erödi jatere wi ma piri wi na. Een fo, konaa ki ni fuun, kila wi ndanla mbaa nuru wi yeri.

²¹ Een fo, Erodiyadi wi si kaa pilitanga ka ta Erödi wi sepilige yefiile feti wa ngo. Erödi wila sogo gbölo sogo wi legbölo poro naa wi sorodasheelee teele naa Galile tara megbögo fenne pe kan.²² Ma pe ta wa feti wi na, a Erodiyadi wi sumborombyo wi si ye wa pe korögo ma yo. A wi si wunlunaña Erödi wi ndanla, konaa mbele wila yeri pe ni. A wunlunaña wi si sumboro wi pye fo: «Yaraga nga koon ndanla, ki naga na na, mi yaa ki kan ma yeri.»

²³ A wi si wugu ma yo: «Ma ka yaraga nga fuun yenri na yeri, mi yaa ki kan ma yeri, ali na kaa pye na wunluwo pi walaga yi.»

²⁴ A sumboro wi si yiri, mee saa wi no wi yewe ma yo fo: «Mbe yingi yenri!»

A nofo wi suu pye fo: «Zhan Batisi* wi go ye.»

²⁵ A sumboro wi si yiri, mee songoro wa wunlunaña wi yeri, na fyeele, mee saa wi pye fo: «Mila jaa ma Zhan Batisi wi go ki kan na yeri yaapige ka nawa foonföon nga na.»

²⁶ A wunlunaña wi si yege san fo jenge. Een fo, wi saa ya mbe je ki na, wuguro nda wila wugu wi lifenne pe yege na ti kala na.²⁷ Ki kaa pye ma, le ki yongolo nungba ke ni, a wi suu sorodashe wa tun ma yo wi sa Zhan go ki kow wi pan ki ni.²⁸ A sorodashe wi si kari ma saa Zhan go ki kow wa kaso, mee ki le yaapige ka ni ma pan maga kan sumboro wi yeri. A sumboro wi si saa ki kan wi no wi yeri.²⁹ Naa Zhan forogofenne pa a kaa nga kila pye wi na ki logo, a pe si saa wi gboo wi le ma saa wi le.

Zhezu wila nambala waga kangurugo (5 000) kan pe ka

(Mati 14.13-21; Luki 9.10-17; Zhan 6.1-14)

³⁰ A Zhezu wi pitunmbolo* pe si songoro ma pan ma pe yee gbogolo wa wi tanla, mee nga pa a pye konaa nga pa a naga leele pe na ti yege yo maa kan.³¹ Leele mbele pa a pye na paan konaa mbele pa a pye na kee Zhezu wi korögo, pa a lege fo Zhezu wo naa wi forogofenne pe ni, pe sila wagati ta yere mbe li. Ki kaa pye ma, a Zhezu wi suu forogofenne pe pye fo: «Ye pan we kari wa laga nga lere woro wa we, we sa cen we wogo jenri.»

³² A pe si ye tonmökoro ka ni na kee laga ka na pe ye.³³ Een fo, lelegera la pe yan paa kee ma pe jen, mee yiri wa cara ti ni, ma fe tooro na fo wa laga nga Zhezu wo naa wi forogofenne pe ni pa a pye na kee we. Pa a keli ma gbön wa ki laga ki na pe na.

³⁴Naa Zhezu wila kaa yiri wa tɔnmɔkɔrɔ ki ni, mɛɛ ki janwa gbɔlɔ li yan. A ki leele pe yinriwe suu ta fɔ jɛŋgɛ; katugu paa pye paa simbaala yen, mbele kɔnrifɔ† woro pe na. A wi nɛɛ pe nari yarilɛgɛrɛ ni. ³⁵Naa yɔnlɔ kila kaa na koo, a Zhezu wi fɔrɔgɔfɛnnɛ pɛ si fulo wi tanla, mɛɛ wi pye fɔ: «Wagati wì jerege makɔ. We si yen laga gbinri* wi ni. ³⁶Ki kala na, leele pe torogo pe kari wa kɛɛrɛ kapire to naa kanɣara na cara ti ni, pe sa yaakara lɔ pe ka.»

³⁷Ɛɛn fɔ, a Zhezu wì si pe yɔn sogo, ma yo fɔ: «Yoro jate ye pe kan pe ka!» A pɛ sho fɔ: «We sa warifuwe pyɔ cɛnme shyen (200) buru lɔ pe kan pe pan pe ka? Ki se ya pye.»

³⁸Kona, a Zhezu wì si pe yewe ma yo fɔ: «Buru jori wi yen ye yeri? Ye sa wele wa?»

Pɛ si saa wele wa, mɛɛ pan maa pye fɔ: «Buru kanɣurugo naa ngbangala shyen ke yen laga we yeri.»

³⁹A Zhezu wì si pe pye ma yo pe leele pe pye pe cɛn, pe gbogolo gbogolo yan tipirige ki na. ⁴⁰A leele pɛ si cɛn ma gbogolo gbogolo. Gbogolosaga ka ma lere cɛnme yɔn ko tin, ka ma lere nafa shyen ma yiri ke yɔn ko tin. ⁴¹A Zhezu wì si buru kanɣurugo wi lɛ naa ngbangala shyen ke ni, maa yɛgɛ ki yirige wa naayeri ma Yenɲɛlɛ li shari. Kona, a wì si buru wi kɔɔnlɔ kɔɔnlɔ maa kan wi fɔrɔgɔfɛnnɛ pe yeri naa ngbangala shyen ke ni, ma

yo peri yɛɛlɛ janwa wi na. A pɛ siri yɛɛlɛ pe na. ⁴²A leele pe ni fuun pɛ ka ma tin. ⁴³Pɛ kaa ka ma kɔ, buru kɔnrɔkɔnrɔ nda tìla koro to naa ngbangala kɔngɔlɔ kɔngɔlɔ ngɛle ni, fɔrɔgɔfɛnnɛ paa ti wulo, a tì kanja ke ma yiri shyen yin. ⁴⁴Mbele paa buru wi ka, nambala paa pye lere waga kanɣurugo (5 000).

Zhezu wila tanga tɔnmɔ na

(Mati 14.22-33; Zhan 6.15-21)

⁴⁵Ko puŋgo na naa jɛnri, a Zhezu wì suu fɔrɔgɔfɛnnɛ pe ngbanga ma yo pe ye wa tɔnmɔkɔrɔ ki ni, pe keli pe lɔgbɔgɔ ki kɔn wi na, pe kari wa ki kɛɛ ŋga na, wa Betisayida ca ki yeri; sanni wo jate wì sa janwa wi torogo wila kee. ⁴⁶Naa wila kaa janwa wi torogo, a wì si kari yanwiga ka go na sa Yenɲɛlɛ yenri. ⁴⁷Naa yembinɛ làa kaa wɔ, tɔnmɔkɔrɔ kila pye wa lɔgbɔgɔ ki nandogomɔ, Zhezu wo nunɣba wila pye wa tara ti na. ⁴⁸A wì suu fɔrɔgɔfɛnnɛ pe yan tɔnmɔkɔrɔ ki piriwen pila pye ma ngban pe yeri, katugu tifeleɛge kila pye na gbɔɔn na pe sɔngɔrɔ. Naa ngopɛnɛ kɔngbanmbala gbeleyɛgɛ kila kaa yɔngɔ, a Zhezu wì si yiri le nɛɛ kee wi fɔrɔgɔfɛnnɛ pe kɔrɔgɔ, na tanri tɔnmɔ pi na. Wila pye na jaa mbe pe toro. ⁴⁹Ɛɛn fɔ, naa wi fɔrɔgɔfɛnnɛ paa kaa wi yan wila tanri tɔnmɔ pi na, a pɛ sigi yan ndɛɛ gboo yinne li. A pe nɛɛ gbele ngbanga; ⁵⁰katugu pe ni fuun paa

†6.34: Nambu 27.17; 1 Wunlu 22.17; Mati 9.36; Maki 14.27.

wi yan, a pe sunndoro ti si kɔn pe na. Le ki yɔngɔɔ nuɔgba ke ni, a Zhezu wi si pe pye fɔ: «Ye kotogo le ye ye ni, muwi, yaga ka fyel!»

⁵¹A wi si ye wa tɔnmɔkɔrɔ ki ni pe kɔrɔɔ, a tifeleɛge ki si yere. A ki si pe pari fɔ jɛɔge; ⁵²katugu buru wogo ki na, kafɔnnɔ na wila pye, pe sila li yege jen, pe tijinliwe pi sila ya mbeli kɔrɔ jen.

Zhezu wila yambala legere sagala wa Zhenezareti tara

(Mati 14.34-36)

⁵³Naa paa kaa lɔgbɔɔ ki kɔn ma yiri, a pɛ si gbɔn wa Zhenezareti tara, mɛɛ pe tɔnmɔkɔrɔ ki pɔ wa lɔɔ ki kɔɔgo na. ⁵⁴Naa paa kaa tigi ma yiri wa tɔnmɔkɔrɔ ki ni, a leele pɛ si Zhezu wi yan maa jen. ⁵⁵A pɛ si fe ma kari wa ki tara ti lagapyew, na paan yambala pe ni pe yarisinleere ti na wi kɔrɔɔ, pe kaga logo laga ŋga fuun ni mbe yo wi yen we. ⁵⁶Laga o laga Zhezu wila pye na kee, kapire ri o, cagbɔrɔ ri o, keere kapire ri o, pe ma yambala pe le ma pan ma pe tege wa katogo ma suu yenri ma yo wi pe yaga pe jiri wi derege yɔn ko na cɛ. Mbele fuun paa jiri ki na, poro la sagala.

Fariziye poro naa pe teleye kalege ki ni

(Mati 15.1-9)

7 ¹A Fariziye* poro naa lasiri sewe jenfenne* pɛle si yiri wa

Zheruzalemu, mɛɛ pan ma gbogolo wa Zhezu wi tanla. ²A pɛ suu fɔrɔɔfenne* pele yan paa nii pe keyen yi ni fyɔngɔ* ni, ko kɔrɔ wo yen pee pe keyen yi jogo mbe yala pe sherege kologo ki ni.

³Ma si yala, Fariziye poro naa Zhufuye* sanmbala pyew, na pee pe keyen yi jogo jɛɔge, paa li, katugu paa pye na tanri na yala pe teleye kalege ko ni. ⁴Na paga yiri wa janla na pe yarilɔndɔ ti ni mbe ye, na pee woli gbɛn, paa li. Kalegele kɛle la pye pe yeri naa legere, ŋgele paa pye na tanri ke na. Koro yen paa wɔjɛɔgele, naa kɔrɔ, konaa tuguyenre sikaara konaa sinleyaara jogowo yen.

⁵A Fariziye poro naa lasiri sewe jenfenne pe ni, pɛ si Zhezu wi yewe ma yo fɔ: «Ki cɛn mele, ma fɔrɔɔfenne pe si woro na tanri we teleye pe kalege ki na, eɛn fɔ, pe ma sila nii pe keyen yi ni fyɔngɔ ni?»

⁶A Zhezu wi si pe pye fɔ: «Yoro kopiire fenne wele, Yenŋele yɔn senre yofɔ* Ezayi* wila tanga ta ye na kaselege, naa wila Yenŋele li yɔn senre ti yo ye kanngɔɔ we. Wila ki yo ma yo Yenŋele li yo fɔ:

Ki leele mbele yeɛn, paa na gbogo yɔn ni win.

Eɛn fɔ, wa pe nawa jatere wo ni, pe yen ma lali na ni.

⁷*Paa na gbogo jaga win, katugu leele pɛ ŋgasegele ŋgele tege, koro cɛ pe ma le na nari leele pe na†.*

†7.6-7: Eza 29.13.

⁸«Ye ma Yenŋele li ŋgasegele koro wa kanŋgaga na, nɛɛ tanri leele kalegele koro na.»

⁹Kona, a Zhezu wì sho naa fɔ: «Yaa ki yaan ndɛɛ ki jɛŋge koyi ŋga yè pye ma Yenŋele li ŋgasegele koro yaga, nɛɛ tanri ye kalegele koro na. Ayoo de! ¹⁰Katugu Moyisi wila ki yo ma yo fɔ: *«Maa ma to naa ma nɔ pe gbogo.»* Ma nuru naa ma yo fɔ: *«Lere ŋa ka wi to nakoma wi nɔ danga, ki daga poo gbo†.»* ¹¹Ɛɛn fɔ, yoro ma yo fɔ: Na lere wa kaa to, nakoma wi nɔ pye fɔ: «Mi jɛn na ya mbɔɔn saga yaraga ŋga ni, ki yɛn Kɔriban, ko kɔɔ wo yɛn m̄igi kan Yenŋele yeri saraga.» ¹²Yaa ki fɔ wi yaga naa wila wi to, nakoma wi nɔ wi sari. ¹³Ki pyelɔmɔ pi na ma, ye maa Yenŋele li sɛnre ti jogo ye kalegele ŋgele ye maa nari ye yɛɛ na ke ni. Ye ma sila yarilegere piin paa ki woro nda ti yɛn fun.»

Yaraga ŋga ki ma lere wi tɛge fyɔngɔ ni

(Mati 15.10-20)

¹⁴Kona, a Zhezu wì si janwa wi yeri naa fɔnŋgɔ, mɛɛ pe pye fɔ: «Ye ni fuun ye nuŋgbogolo jan yaa nuru na yeri, yege sɛnre nda ti kɔɔ wi jɛn: ¹⁵Yaraga ŋga fuun ki ma yiri laga funwa na ma ye wa lere wi lara, ko ka na ya mboo tɛge fyɔngɔ ni Yenŋele yege na. Ɛɛn fɔ,

ŋga ki ma yiri wa wi kotogo na, ko ki maa tɛge fyɔngɔ ni li yege na. ¹⁶[Nuŋgbogolo ka pye ŋa na, wi ke jan wila nuru†.]»

¹⁷Naa Zhezu wila kaa laga le janwa wi tanla ma saa ye wa go, a wi fɔɔɔfɛnne pè suu yewe ki yomiyele li kɔɔ wi ni. ¹⁸A wì si pe pye fɔ: «Yoro fun ye woro tijinliwe ni jate? Ye sigi jɛn mbe yo yaraga ŋga ki ma yiri laga funwa na ma ye wa lere wi nawa, ko na ya mboo tɛge fyɔngɔ ni Yenŋele yege na? ¹⁹Katugu ko na ye wa wi kotogo na. Ɛɛn fɔ, ki ma kari wa wi lara. Ko puŋgo na, ki mɛɛ yiri laga funwa na.»

Zhezu wila ki naga wa ki sɛnre ti ni fɔ yaakara ti ni fuun ti yɛn kpoyi* Yenŋele li yege na.

²⁰A Zhezu wì sho naa fɔ: «Ŋga ki ma yiri wa lere wi kotogo na, ko ki maa tɛge fyɔngɔ ni Yenŋele yege na. ²¹Katugu pa jatere pere ti maa yinrigi wa lere wi nawa, wa wi kotogo na, mɛɛ wi kan wi maa kalikalawa piin, naa yuro, naa legbogo, ²²naa kɛɛnre lime, naa yegembatinwe, naa nambewe, naa leele fanlaga, naa kafaara, naa yɛnjara, naa leele mejɔɔɔɔ, naa yɛɛ gbɔɔɔɔɔ, naa lembigewe. ²³Ko yaripere nda to ti ni fuun maa yinrigi wa lere wi kotogo na, ma suu tɛge fyɔngɔ ni Yenŋele yege na.»

†7.10: Ɛki 20.12; 21.17; Efe 6.2.

†7.16: Sewɛele pele ni, verise ke ma yiri kɔɔɔɔni wi woro wa; Mati 11.15; 13.9.

**Nambannɔ wà la taga
Zhezu wi na**

(Mati 15.21-28)

²⁴Ko punɔ na, a Zhezu wì si yiri wa ki laga ki na, mɛɛ kari wa Tiri* tara, ma saa ye go ka ni. Wi sila pye na jaa lere mbege jɛn mbe yo wi yɛn wa. Ɛɛn fɔ, wi sila ya mbe koro wa larasaga. ²⁵Jɛlɛ wà la pye wa, yinne tipele la pye wi sumborombyɔ wi ni. Naa ki jɛlɛ wìla kaa Zhezu wi tinmɛ ta, a wì si pan teere ma kannguuro kan wi jegele, ²⁶maa yɛnri ma yo wi yinne tipele li purɔ wili wɔ wi sumboro wi ni. Ki jɛlɛ Giresi tara fɛnnɛ woo lawi. Pa pàa wi se wa Sirofɛnesi tara. ²⁷A Zhezu wì suu pye fɔ: «Ki yaga piile pe li pe tin gbɛn, katugu ki woro ma yɔn pe piile pe yaakara ti lɛ peri wa pyɔnmbigile ke kan.»

²⁸A jɛlɛ wì suu pye fɔ: «Na Fɔ*, ki yɛn ma kaselege. Ɛɛn fɔ, pyɔnmbigile ngele ke ma pye wa tabali wi nɔɔ, ke maa piile pe yaakara tunmɔɔɔ nda ti maa tuun pe yeri to kaa.»

²⁹Kona, a Zhezu wì suu pye fɔ: «Sɛnrɛ nda mà yo ti kala na, ma mbe ya mbaa kee. Yinne tipele lì wɔ ma sumborombyɔ wi ni.»

³⁰Naa jɛlɛ wìla kaa sɔngɔɔ ma saa ye wa wi go, a wì si saa wi pyɔ wi ta wì sinle wa wi sinleyaraga ki na, yinne tipele lì wɔ wi ni.

**Zhezu wìla naɔa bombo
nungbojili wa sagala**

³¹Ko punɔ na, a Zhezu wì si yiri wa Tiri tara ma toro wa Sidɔn tara, mɛɛ Dekapole tara ti pari ma kari wa Galile lɔgbɔɔ ki yeri. ³²A pè si pan naɔa nungbojili wa ni wi kɔɔɔ, wì sila ya mbaa para jɛngɛ. A pè suu yɛnri ma yo wuu keyen yi taga wi na wuu sagala. ³³A Zhezu wì suu le ma yiri le janwa wi tanla, mɛɛ kari wi ni wa yɛgɛ, ma suu yombegele ke le wa naɔa wì nungbogolo ke ni, mɛɛ cɛnrɛ surugu ke na ma jiri wi nɔgayinne li na. ³⁴Kona, a wi suu yɛgɛ ki yirige wa naayeri, ma wɔn nɔgbanga, mɛɛ naɔa wi pye fɔ: «Efata!» Ko kɔɔ wo yɛn fɔ: «Yɛngɛ!»

³⁵Le ki yɔngɔɔ nungba ke ni, a ki naɔa wì nungbogolo kè si yɛngɛ wi na, a wi nɔgayinne lì sanga, a wì ya na para fɔ jɛngɛ. ³⁶A Zhezu wì sigi yo maga nɔgban pe ni fuun pe ni, ma yo paga kaga yo mbe lere kan. Ɛɛn fɔ, ali naa wìla pye naga yuun naga nɔgbanni pe ni, pàa pye naga yari naga seregi. ³⁷A leele pe nɛɛ kawa nɔgbanga, nɛɛ yuun fɔ: «Ŋga fuun wìla piin, ki yɛn jɛngɛ. Wi yere maa nungbojiile pe piin pe maa nuru, na bomboolo pe piin pe maa para.»

**Zhezu wìla lere waga
tijere (4 000) kan pè ka**

(Mati 15.32-39)

8 ¹Ki piliye yi ni, a janwa gbɔɔ là si gbogolo naa wa Zhezu wi tanla mbe logo wi yeri. Naa

yaakara sila pye pe yeri pe ka, ki kala na, a Zhezu wì suu fɔ̀rɔ̀gɔ̀fenne* pe yeri, mɛɛ pe pye fɔ̀: ²«Ki leele mbele pe yinriwe yen na na, katugu nala yen pe piliye taanri pe yen laga na ni, yaakara si woro pe yeri pe ka. ³Na mi ka pe torogo fungo ki ni paa kee, pe fannga ki yaa sa kɔ̀ konɔ̀, katugu pèle yiri lege.»

⁴A wi fɔ̀rɔ̀gɔ̀fenne pè suu pye fɔ̀: «We mbe yaakara to ta se laga ki gbinri* ña wi ni mbe pe ni fuun pe kan pe ka pe tin?»

⁵A Zhezu wì si pe pye fɔ̀: «Buru jori wi yen laga ye yeri?» A pè sho fɔ̀: «Buru kɔ̀lɔ̀shyen.»

⁶A wì si janwa wi pye ma yo wi cɛn tara ti na. Kona, a wì si buru kɔ̀lɔ̀shyen wi lɛ, ma Yenɲele li shari, mɛɛ wi kɔ̀ɔ̀nlɔ̀ kɔ̀ɔ̀nlɔ̀ maa kan wi fɔ̀rɔ̀gɔ̀fenne pe yeri, poo yeɛle janwa wi na. A fɔ̀rɔ̀gɔ̀fenne pè suu yeɛle janwa wi na. ⁷Ŋgbangala tunmɔ̀ngɔ̀lɔ̀ jɛnri la pye le pe yeri, a Zhezu wì si Yenɲele li shari ke wogo na, mɛɛ ki yo pe kan, a pè ke yeɛle janwa wi na. ⁸A leele pè ka ma tin. Pè kaa ka ma kɔ̀, a pè kanja kɔ̀lɔ̀shyen yin kɔ̀nrɔ̀kɔ̀nrɔ̀ nda tìla koro ti ni. ⁹A Zhezu wì si pe torogo ma yo paa kee. Pàa lere waga tijere (4 000) yɔ̀n ko tin ki pilige ki ni. ¹⁰Le ki yɔ̀nlɔ̀gɔ̀ nuɲgba ke ni, a Zhezu wo naa wi fɔ̀rɔ̀gɔ̀fenne pe ni, pè si ye wa tɔ̀nmɔ̀kɔ̀rɔ̀ ki ni, mɛɛ kari wa Dalimanuta tara.

Fariziye pàa pye na jaa Zhezu wi kafɔ̀nnɔ̀ la pye peli yan

(Mati 16.1-4)

¹¹Kona, a Fariziye* pè si kari Zhezu wi kɔ̀rɔ̀gɔ̀, mɛɛ saa na kendige woo wi ni. Naa pàa pye na jaa mboo wa mbe wele ki kala na, a pè suu yenri ma yo wi kafɔ̀nnɔ̀ la pye wigi naga pe na, fɔ̀ pa wi fannga ki yiri wa Yenɲele li yeri. ¹²A Zhezu wì si wɔ̀n ma tigi ŋgbanga ma sho fɔ̀: «Yingɲi na nala pilige woolo pe nɛɛ kafɔ̀nnɔ̀ jaa? Eɛn fɔ̀, kaselege ko na, mila ki yuun ye kan, kafɔ̀nnɔ̀ lo la se pye mbe naga pe na.»

¹³Kona, a wì si yiri le pe tanla, mɛɛ ye naa wa tɔ̀nmɔ̀kɔ̀rɔ̀ ki ni ma lɔ̀gbɔ̀gɔ̀ ki kɔ̀n ma kari wa ki kee ŋga na.

Zhezu wìla yo Fariziye poro naa Erɔ̀di ni pe nagawa senre ti yen paa leve yen

(Mati 16.5-12)

¹⁴Fɔ̀rɔ̀gɔ̀fenne pàa fege pe sila yaakara lɛ, buru nuɲgba pe wo wìla pye pe yeri wa tɔ̀nmɔ̀kɔ̀rɔ̀ ki ni. ¹⁵A Zhezu wì sigi yo maga ŋgban pe ni, ma yo fɔ̀: «Ye ye yeɛ yingiwɛ jɛn Fariziye pe leve wo naa Erɔ̀di* woo wi ni.»

¹⁶A fɔ̀rɔ̀gɔ̀fenne pe nɛɛ pe yeɛ yewe na yuun fɔ̀: «Maa yaan buru woro laga we yeri, ko kì ti wìla para yeɛn.»

¹⁷A Zhezu wì si nda pàa pye na yuun ti jɛn, mɛɛ pe pye fɔ̀: «Mele a ye nɛɛ ki yuun wa ye nawa ma yo

katugu buru woro ye yeri? Ye faa ti kɔɔ jenni mbaa ti lee bere jate? Ye tijinliwe pi yen ma tɔn ye na bere jate? ¹⁸ *Yengele yen ye na, ye woro na yaan jate†?* Ye woro na nawa tuun ti na wi le? Nunɔgbogolo yen ye na, ye woro na nuru jate? ¹⁹ Na mila buru kanɔgurugo wi kɔɔnɔ kɔɔnɔ maa kan nambala waga kanɔgurugo (5 000) pe yeri, a pè ka, kanja jori yaa yin kɔnɔkɔnɔrɔ nda tila koro ti ni?» A pè suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Kanja ke ma yiri shyen†.» ²⁰ «Na mila kaa buru kɔɔshyen wi kɔɔnɔ kɔɔnɔ maa kan nambala waga tijere (4 000) pe yeri, a pè ka, kanja jori yaa yin kɔnɔkɔnɔrɔ nda tila koro ti ni?» A pè suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Kanja kɔɔshyen†.»

²¹ Zhezu wì si pe pye fɔ: «Ye fa sigi kɔɔ jen bere jate?»

Zhezu wìla fyɔɔn wa sagala

²² Naa pàa ka saa gbɔn wa Betisayida ca, a leele pèle si pan fyɔɔn wa ni Zhezu wi kɔɔɔɔ, maa yenri ma yo wi jiri wi na wi ta wi sagala. ²³ A Zhezu wì si fyɔɔn wi yigi wi kee ki na ma kari wi ni wa ca ki punɔgo na, mɛɛ cɛnɛ taga fyɔɔn wi yengele ke na ma keyen taga* wi na, ma suu yewe ma yo fɔ: «Maa yaraga ka yaan le?»

²⁴ A fyɔɔn wì suu yege ki yirige ma wele, ma sho fɔ: «Mila leele yaan wurugɔ wurugɔ, pe yen paa tire yen. Paa tanri.»

²⁵ A Zhezu wì suu keyen yi taga naa wa fyɔɔn wi yengele ke na. A fyɔɔn wì suu yengele ke kan laga nunɔgba ma wele jenge. Kona, a wì si sagala, nɛɛ yaara ti ni fuun ti yaan nari jenni jenge ti yeɛ ni. ²⁶ A Zhezu wì suu pye ma yo wila kee wi go, wiga ka ye wa ca nawa.

Pyeri wìla ki yo ma yo Zhezu wo wi yen Kirisi we

(Mati 16.13-20; Luki 9.18-21)

²⁷ Kona, a Zhezu wo naa wi fɔɔɔɔfenne pe ni, pè si kari wa Sesare Filipu ca ki kanɔgara na cara ti ni. Ma pe ta wa konɔ paa kee, a Zhezu wì si pe yewe ma yo fɔ: «Leele pe ma yo mi yen ambɔ fɔ?»

²⁸ A pè sho fɔ: «Pele ma yo ma yen Zhan Batisi*. Pele ma yo ma yen Eli*. Pele ma yo Yenɔgele yɔn senre yofɔ* wawi mboro.» ²⁹ A wì si poro jate pe yewe ma yo fɔ: «Yoro wo nawa, ambɔ wi mi?» A Pyeri wì suu pye fɔ: «Mboro ma yen Kirisi* we.»

³⁰ A Zhezu wì sigi yo maga nɔɔban pe ni ma yo paga kaga yo mbe lere kan.

†8.18: Zhere 5.21.

†8.19: Maki 6.38-44.

†8.20: Ye Maki 8.9 laga ki wele.

**ZHEZU WILA PARA
WI KUNWƆ NAA WI
YENME SENRE NA**

8.31--9.50

**Zhezu wila wi kunwƆ
naa wi yenme wogo ki yo**

(Mati 16.21-23; Luki 9.22)

³¹ Kona, a Zhezu wi nɛɛ wi fɔɔɔɔfenne pe nari na yuun fɔ: «Ki daga Lere wi Pinambyɔ* wi jɔɔ jɛɔɔɔ. Tara ti lelele*, naa saraga wɔfenne teele* poro naa lasiri sewe jɛnfenne* pe ni, pe yaa ka je wi na mboo gbo. Ki piliye taanri wogo, wi yaa yen mbe yiri wa kunwɔ pi ni†.»

³² Zhezu wila pye naga senre ti yuun nari finligi pe kan. Ki kaa pye ma, a Pyeri suu le ma kari wi ni kanngaga na, nɛɛ para wi na ma yo nɔɔa wɔ yo, kii yala. ³³ Eɛn fɔ, a Zhezu wɔ si wa ma kanngaga, maa fɔɔɔɔfenne sanmbala pe wele, mɛɛ gbanla Pyeri wi na ma yo fɔ: «Yiri na tanla Sɔtanla†! Katugu ma jatere wi woro Yenɔɔle wogo ko na, wi yen leele wogo† ko na.»

**Mbele pɛ taga Zhezu wi na
pe daga mbaa tanri yege nɔɔa na**

(Mati 16.24-28; Luki 9.23-27)

³⁴ Ko punɔɔo na, a Zhezu wɔ suu fɔɔɔɔfenne poro naa janwa wi yeri, mɛɛ pe pye ma yo fɔ: «Na lere wa kaa jaa mbe taga na punɔɔo na, wi kaari wi yinwege ki kala, wuu tiparaga* ki tugo†, wii taga na na. ³⁵ Katugu lere nɔɔa fuun kaa jaa mboo yeɛ go shɔ, wo yaa kaa yinwege ki la. Eɛn fɔ, lere nɔɔa fuun ka suu yinwege ki la na kala na, konaa Sentanra ti kala na, wi yaa kaga ta. ³⁶ Na lere wi ka dunruya yaara ti ni fuun ti ta, ki si pye wuu yinwege ki la, yinɔɔi ki yaara ti yaa yɔn mboo kan? ³⁷ Yinɔɔi yaraga ki yen wa lere mbe ya kan mboo yeɛ go shɔ? ³⁸ Na lere nɔɔa ka fere ta na ni, nakoma na senre ti ni ki nala pilige woolo mbele pe yen kɛɛnre lifenne naa kapere pyefenne pe sɔɔɔɔwɔ, pa Lere wi Pinambyɔ fun wi yaa ka fere ta ki fɔ wi ni, na wi ka ka pan wa wi To wi gbɔɔɔwɔ pi ni mɛɛɔɔɔye* kpoyi* pe ni we.»

9¹ A Zhezu wɔ si pe pye naa fɔ: «Kaselege ko na, mila ki yuun ye kan, mbele pe yen lagame, pele yen wa pe ni, pe se ka ku gben, na pe fa Yenɔɔle li wunluwɔ* pi yan pi pan yawa ni.»

†8.31: Mati 16.21.

†8.33: Zhezu wila Pyeri wi yeri Sɔtanla, katugu wila pye naga nɔɔɔɔɔ mbe Zhezu wi kan wi ke kanngaga na wi wɔ wa tunɔɔo nɔɔa Yenɔɔle li kan wi yeri wi pye ki ni, ko yen mbe jɔɔɔ dunruya woolo pe kala na, mbe pe shɔ.

†8.33: Eza 55.8-9; 1 Koren 2.14.

†8.34: Ko kɔɔɔ wo yen fɔ wi cen wi jɔɔɔɔ ki cenwe, wii taga Zhezu wi na.

Zhezu wi yege cenwe pila kannga

(Mati 17.1-13; Luki 9.28-36)

²Naa piliye kɔgɔlɔni la kaa toro, a Zhezu wì si Pyeri, naa Zhaki, konaa Zhan pe le ma kari pe ni yanwiga titɔnlɔgɔ ka na. Poro ce pàa pye wa ki laga ki na. Ma pe ta wa, a Zhezu wi yege cenwe pì si kannga le pe yege na. ³A wi yaripɔɔ tì kannga ma filige, na yengele shoo. Lere wo wa woro laga tara ti na, ña wi mbe ya mbe yaripɔɔ jogo ti filige ma.

⁴A Eli* naa Moyisi† pè si yiri le pe na. Pàa pye na para Zhezu wi ni. ⁵Kona, a Pyeri wì si Zhezu wi pye fɔ: «We Nagafɔ, ki yen ma yɔn wè koro lagame. We yaa segbara taanri kan, mboro wogo nungba, Moyisi wogo nungba, Eli wogo nungba.»

⁶Wi mbaa yo yege ñga na ko wi sila jen, katugu wo naa fɔɔɔɔfenne* sanmbala pe ni, pàa fyɛ fɔ jɛngɛ. ⁷A kambaaga kà si pan, mɛɛ pe tɔn wa ki yinne pi ni. A magala là si yiri wa ki kambaaga ki ni ma yo fɔ: «Ŋa yeɛn, wo wi yen na Pinambyɔ ña wilan ndanla jɛngɛ we, yaa wi senre ti nuru!»

⁸Le ki yɔngɔlɔ nungba ke ni, a fɔɔɔɔfenne pè si wele ma pe yeɛ maga, pee lere wa yan naa, ndɛɛ Zhezu wo nungba.

⁹Naa pàa kaa yiri wa yanwiga ki na na tinri, a Zhezu wì sigi yo maga

ngban pe ni, ma pe pye fɔ: «Ŋga yè yan, yaga kaga yege yo mbe lere kan fɔ Lere wi Pinambyɔ* wi sa ku, wi yen wi yiri wa kunwɔ pi ni.»

¹⁰A pè sigi kala li tɛge wa pe nawa. Eɛn fɔ, sanga legerɛ ni, pàa pye na pe yeɛ yewe na yuun fɔ: «Mbe songɔɔ mbe yen mbe yiri wa kunwɔ pi ni, ko kɔɔ wo yen mele?»

¹¹A pè si Zhezu wi yewe ma yo fɔ: «Yiŋgi na lasiri sewe jenfenne* pe ma sho fɔ Eli daga mbe pan gben?»

¹²A Zhezu wì si pe pye fɔ: «Kaselege yi, Eli wi daga mbe pan gben, mbe yaara ti ni fuun ti gbegele fɔnngɔ†. Eɛn fɔ, yiŋgi na ki si yen ma yɔnlɔgɔ wa Yenɛɛle senre sewe wi ni, ma yo Lere wi Pinambyɔ wi yaa jɔlɔ jɛngɛ, fɔ leele pe yaa ka je† wi na? ¹³Ma si yala, mi yen naga yuun ye kan fɔ Eli† wila pan makɔ, a pòo jɔlɔ jɛngɛ paa yege ñga na ki yen ma yɔnlɔgɔ wa Yenɛɛle senre sewe wi ni we.»

Zhezu wila pyɔ wa sagala, yinne tipele la pye wi ni

(Mati 17.14-21; Luki 9.37-43a)

¹⁴Naa pàa kaa pan ma gbɔn le fɔɔɔɔfenne sanmbala pe na, a pè si janwa gbɔlɔ la yan li gbogolo le pe tanla ma pe maga. Lasiri sewe jenfenne pèle la pye na kendige woo pe ni. ¹⁵Naa leele pàa kaa Zhezu wi yan wila paan, a kì si pe

†9.4: Moyisi naa Eli pàa pye Yenɛɛle yɔn senre yofenne, mbele pàa pe yinwege ki pye faa laga tara ti na.

†9.12: Mala 3.23.

†9.12: Yuuro 22.8.

†9.13: Mati 11.14.

fo. A pè si yiri ma fe ma saa wi fili, mboo shari. ¹⁶ A Zhezu wì suu fɔ̀rɔ̀gɔ̀fenne pe yewe ma yo fɔ̀: «Yaa kendige ko woo pe ni yingɔ̀ kala na?»

¹⁷ Wa janwa wi ni, a naɲa wà suu pye fɔ̀: «We Nagafɔ̀, mì pan na pyɔ̀ wi ni ma kɔ̀rɔ̀gɔ̀, yinne tipele yen wi ni, li yen bombo. ¹⁸ Yinne tipele liga yiri wi ni laga o laga, li maa jan le tara, ngbɔ̀rɔ̀gɔ̀ maa yinrigi wa wi yɔ̀n; wi maa ngangala ke kaa ma sheli karirra. Mɔ̀ɔ̀ fɔ̀rɔ̀gɔ̀fenne pe yenri ma yo pe yinne tipele li purɔ̀ peli wɔ̀ wi ni, pee ya.»

¹⁹ A Zhezu wì si pe pye fɔ̀: «Yoro wele, ye yen leele mbele pe yen mbatagambala! Wagati jori mi daga mbe pye ye ni naa? Wagati jori mi daga mbe ye kala li kun na yee ni? Ye pyɔ̀ wi le ye pan wi ni na kan!»

²⁰ A pè suu le ma saa wi kan wi yeri. Naa yinne tipele làa kaa Zhezu wi yan, a li si pyɔ̀ wi yangara ngbanga. A wì si to le tara nɛɛ kɔ̀ngi, a ngbɔ̀rɔ̀gɔ̀ nɛɛ yinrigi wa wi yɔ̀n. ²¹ A Zhezu wì si pyɔ̀ wi to wi yewe ma yo fɔ̀: «Kùu ta ma le wagati wiwiin?»

A tofɔ̀ wì sho fɔ̀: «Ma le wi puwen pi ni. ²² Sanga legerɛ ni, ki yinne tipele li maa jan wa kasɔ̀n konaa tɔ̀nmɔ̀ pi ni na jaa mboo gbo. Na kaa pye ma mbe ya kala la pye, we yinriwe ta, ma we saga!»

²³ A Zhezu wì suu pye fɔ̀: «Ki cɛn mele, a mà sho fɔ̀: «Na ma mbe ya?» Lere ɲa fuun ka taga na na, kala li ni fuun li mbe ya pye mboo kan.»

²⁴ Le ki yɔ̀ngɔ̀lɔ̀ nungba ke ni, a pyɔ̀ wi to wì si gbele ngbanga, ma yo fɔ̀: «Mì taga ma na, ki kala na, na saga mala mbatagawa pi kɔ̀ na ni.»

²⁵ Naa Zhezu wìla kaa janwa wi yan wila gbinri na paan pe kɔ̀rɔ̀gɔ̀, a wì si gbanla yinne tipele li na, ma yo fɔ̀: «Mboro yinne tipele bombo nungbojili ɲa yɛɛn, mila ki yuun ma kan, wɔ̀ wa ki pyɔ̀ ɲa wi ni, maga ka ye wi ni naa fyew.»

²⁶ Kona, a yinne tipele li si gbele ngbanga ma pyɔ̀ wi yangara ngbanga, mɛɛ wɔ̀ wi ni. A pyɔ̀ wì si cɛn ndɛɛ wi ku, fɔ̀ a lelegerɛ na yuun: «Wì ku, wì ku.» ²⁷ Eɛn fɔ̀, a Zhezu wì suu yigi wi keɛ ki na maa yirige, a wì si yiri ma yere.

²⁸ Naa Zhezu wìla kaa ye wa go, a wi fɔ̀rɔ̀gɔ̀fenne pè si saa wi yewe pe ye, ma yo fɔ̀: «Yingɔ̀ na wee si ya mbege yinne tipele na li purɔ̀?»

²⁹ A Zhezu wì si pe pye fɔ̀: «Ko yinne tipele cɛnle na yɛɛn, Yenɲele yenrewe po pi ma ya ma lo purɔ̀ mali wɔ̀.»

Zhezu wìla wi kunwɔ̀ naa wi yenme wogo ki yo naa

(Mati 17.22-23; Luki 9.43b-45)

³⁰ A pè si yiri wa ki laga ki na, ma Galile tara ti pari ma kari. Zhezu wi sila pye na jaa leele poo saga jɛn.

³¹ Katugu wìla pye naa fɔ̀rɔ̀gɔ̀fenne pe nari. Wìla pye na pe piin fɔ̀: «Pe yaa ka Lere wi Pinambyɔ̀ wi le leele pe keɛ poo gbo. Wiga ku ki piliye taanri wogo, wi yaa yen mbe yiri wa kunwɔ̀ pi ni.»

³² Eɛn fɔ, fɔrɔgɔfenne pe sila ki senre ti kɔrɔ jen, a pɛ si fyɛ pe suu yewe.

Wiwiin wi yen legbɔɔ ma wɛ?

(Mati 18.1-5; Luki 9.46-48)

³³ A pɛ si saa gbɔn wa Kaperinawu. Naa paa kaa ye wa go, a Zhezu wɛ suu fɔrɔgɔfenne pe yewe ma yo fɔ: «Yingi senre yɛ pye na yuun na wa konɔ?»

³⁴ A pɛ si pyeri, katugu paa pye na kendige woo pe yɛɛ ni wa konɔ, mbe ta mbe na wi yen pe ni fuun legbɔɔ wi jen. ³⁵ Kona, a Zhezu wɛ si cɛn, mɛɛ pe yeri ma yo fɔ: «Lere na kaa jaa mbe pye konjbanja, wi daga mboo yɛɛ pye pe ni fuun punɔgofɔ konaa pe ni fuun tunmbyee!»

³⁶ A wɛ si pyɔ jɛɛ wa le maa yerege le pe sɔgɔwɔ. Naa wila kaa wi le wa wi keyen yi ni, a wɛ si pe pye fɔ: ³⁷ «Lere na fuun ka ki pyɔ na wi si wa yigi jɛnɔge na kala na, kona, muwi ki fɔ wi yigi jɛnɔge. Lere na fuun ka silan yigi jɛnɔge, kona, mi ma ki fɔ wi yigi jɛnɔge, eɛn fɔ, na wilan tun wo ki fɔ wi yigi jɛnɔge.»

**Ye woro ma na mben,
wo yen ye lejenɔ**

(Luki 9.49-50)

³⁸ Kona, a Zhan wɛ si Zhezu wi pye fɔ: «We Nagafɔ, wɛ lere wa yan wila yinne tipegele ke puro na ke woo leele pe ni ma mɛge ki na, wɔɔ pye ma yo wiga kaa ki piin, katugu wi woro we ni.»

³⁹ A Zhezu wɛ si pe pye fɔ: «Yaga kaa yɛge kɔn mbe yo wi kaa ki piin, katugu lere se ya kafɔnnɔ pye na mɛge ki na, mbe koro le ki yɔngɔlɔ nunɔgba ke ni mbaa senpere yuun na na. ⁴⁰ Ki kala na, lere na woro we mbenfɔ, wo yen we lejenɔ! ⁴¹ Kaselege ko na, mila ki yuun ye kan, lere na fuun ka tɔnmɔ jɛnɔ yenle kan ye yeri ye wɔ, katugu ye yen Kirisi* wi woolo, wo yaa kaa tɔnli wi ta.»

**Maga ka lere fanla
mboo le kapege**

(Mati 18.6-9; Luki 17.1-2)

⁴² «Ki piile tunmɔmbɔlɔ mbele pɛ taga na na, lere na fuun ka ti wa ka kapege pye, pe sinndelingbɔgɔ to wa ki fɔ wi yɔlɔgɔ pe saa wa wa kɔgɔje wi ni, ko mbe mbɔnrɔ wi na.

⁴³ Na kaa pye ma kɛɛ ko ki yaa ti mɛɛ kapege pye, ki kɔn maga wɔ wa. Ma koro kɛɛ nunɔgbafɔ, ma sa ye wa yinwege jɛnɔge ki ni, ko mbɔnrɔ ma na ma koro ma keyen shyen yi ni, ma kari wa jaganama, wa kasɔn nga ki se figi ko ni. ⁴⁴ [Wa ki laga ki na, fyenre nda ti maa wire ti kaa ti se ku, ki kasɔn ki se si figi fyew.]

⁴⁵ Na kaa pye ma jele lo li yaa ti mɛɛ kapege pye, li kɔn ma li wɔ wa. Ma koro jele nunɔgbafɔ, ma sa ye wa yinwege jɛnɔge ki ni, ko mbɔnrɔ ma na, ma koro ma jegele shyen ke ni, pe sɔɔn wa wa jaganama wi ni ko na. ⁴⁶ [Wa ki laga ki na, fyenre nda ti maa wire ti kaa ti se ku, ki kasɔn ki se si figi fyew.] ⁴⁷ Na kaa pye ma yenle lo li yaa ti mɛɛ kapege

pye, li logori mali wɔ wa. Ma koro yenle nunḡba ma ye wa Yenḡele li wunluwɔ pi ni, ko mbɔnrɔ ma na, ma koro ma yengele shyen ke ni, pe sɔɔn wa wa jaganama wi ni ko na. ⁴⁸ Wa ki laga ki na, fyenre nda ti maa wire ti kaa ti se ku, ki kasɔn ki se si figi fyew†. ⁴⁹ Katugu kasɔn ki yaa ka pye lere pyew wi na paa yeḡe ḡga na pe ma kɔ le yaakara†.

⁵⁰ «Kɔ wi yen ma yɔn. Eɛn fɔ, na kɔ wi tanwa piga wɔ† wi ni, yinḡi ye mbe ya pye wii tanla naa? Ki daga kɔ mbe pye yoro jate ye ni. Ye pye yeyinḡe na ye yeɛ ni.»

ZHEZU WI TANGALA MBE KARI WA ZHERUZALEMU

10.1-52

Nagawa senre nda Zhezu wila yo pɔrɔḡo ki jɔḡwɔ wogo ki na

(Mati 19.1-12; Luki 16.18)

10 ¹ A Zhezu wì si yiri le ki laga ki na, mɛɛ kari wa Zhude tara, konaa wa Zhuriden gbaan wi punḡo na. A janwa gbɔlɔ là si pan ma gbogolo wa wi tanla naa. A wi nɛɛ pe nari Yenḡele senre ti ni, paa yeḡe ḡga na wila pye naga piin faa we.

² A Fariziye* pèle si pan maa yewe mboo wa mbe wele, mɛɛ wi

pye fɔ: «Ki daga naḡa wuu jɔ wi je le?»

³ A Zhezu wì si pe yɔn sogo ma yo fɔ: «Yinḡi Moyisi wila naga ye na ma yo yaa piin?»

⁴ A pè sho fɔ: «Moyisi wila ki konɔ kan ma yo naḡa wi jele jegesewe kɔn wuu kan wi jɔ wi yeri, wii jen wuu je†.»

⁵ Kona, a Zhezu wì si pe pye fɔ: «Ye kotonḡbanga ko kila ti Moyisi wila ki ḡgasele li kan ye yeri. ⁶ Eɛn fɔ, maga le wa dunruya wi lesaga ki na, Yenḡele làa pe gbegele naḡa naa jele. ⁷ Ko ki ti naḡa wi yaa ka laga wi to naa wi nɔ pe na, mbe si mara wi jɔ wi na. ⁸ Kona, pe shyen pe yaa pye wire nunḡba. Ki ka pye ma, pe woro leele shyen naa, eɛn fɔ, pe yen wire nunḡba†. ⁹ Ki kala na, yaraga ḡga Yenḡele li pye nunḡba, lere ka kaga laga ki yeɛ na.»

¹⁰ Naa pàa kaa ye wa go, a Zhezu wi fɔrɔḡofenne* pè suu yewe naa ki senre ti ni. ¹¹ A wì si pe pye fɔ: «Lere ḡa fuun kaa jɔ je mbe wa yeḡe pɔri naa, kona, jataga wi yen na piin. Ki pyelɔmɔ nunḡba pi na fun, ¹² jele ḡa fuun kaa pɔlɔ je mbe pɔri naḡa wa yeḡe yeri, kona, nandara wi yen na piin.»

†9.48: Eza 66.24.

†9.49: Levi 2.13.

†9.50: Mati 5.13; Luki 14.34-35.

†10.4: Dete 24.1.

†10.7-8: Zhene 2.24.

Zhezu wila duwaw piile tunmambɔɔ pele na

(Mati 19.13-15; Luki 18.15-17)

¹³Kona, a leele pèle si pan piile tunmambɔɔ pele ni Zhezu wi kɔrɔɔ, janɔgo wi jiri pe na wi duwaw pe na. Een fɔ, a wi fɔrɔɔfenne pè si gbanla pe na.

¹⁴Naa Zhezu wila kaa ki yan ma, a kɪ suu mben. A wì suu fɔrɔɔfenne pe pye fɔ: «Ye piile tunmambɔɔ pe yaga paa paan na kɔrɔɔ, yaga ka pe yege kɔn, katugu mbele pe yen paa pe yen, Yenɲele li wunluwɔ* pi yen poro woo. ¹⁵Kaselege ko na, mila ki yuun ye kan, na lere ŋa si yenle Yenɲele li wunluwɔ pi na paa pyɔ yen, ko fɔ wo se ka ye wa Yenɲele li wunluwɔ pi ni fyew.»

¹⁶Ko punɔgo na, a wi nɛe piile pe gboni, nɛe keyen tari pe na nuɲgba nuɲgba na duwaw pe na.

Lefɔnɲɔ penjagbɔɔ fɔ wa senre

(Mati 19.16-30; Luki 18.18-30)

¹⁷Naa Zhezu wila kaa konɔ li le na kee, a naɲa wà si fe ma saa kanɲguuro kan wi nɔɔ, mɛɛ wi yewe ma yo fɔ: «We Nagafɔ jɛnɲe, yinɲi mi daga mbe pye mbe si yinwege mbakɔɔ ki ta?»

¹⁸A Zhezu wì suu pye fɔ: «Yinɲi na, a ma nɛe na yinri jɛnɲe? Lere woro jɛnɲe ndɛɛ Yenɲele lo nuɲgba pe! ¹⁹Ma si yen ma Yenɲele li ŋgasegele ke jɛn, ke ŋgele: *Maga ka lere gbo, maga ka jataga pye, maga ka yu, maga ka yagbolo serɛya*

yo mbe taga lere na, maga ka lere fanla mbe li, ta ma to naa ma nɔ pe gbogo†.»

²⁰A naɲa wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «We Nagafɔ, mɪ ko ŋgasegele koro ke ni fuun koro le na tanri ke na, maga le na puwen pi ni.»

²¹A Zhezu wì suu wele ndanlawa ni, mɛɛ wi pye fɔ: «Yaraga nuɲgba kɔɔn yaga. Kari ma sɔɔn kee yaara ti ni fuun ti pɛrɛ, maga penjara ti yeele fyɔnwɔ fenne pe na, mɛɛ pan ma taga na na. Kona, ma yaa ka kɔrɔɔ gbenɲe ta wa yenɲele na.»

²²Een fɔ, naa naɲa wila kaa ki senre ti logo, a wi jatere wì si piri wi na, a wì si sɔngɔɔ ma kari yesanga ni, katugu penjagbɔɔ la pye wi yeri.

²³A Zhezu wì suu fɔrɔɔfenne mbele pàa pye maa maga pe pye fɔ: «Penjagbɔɔ fenne pe ye wa Yenɲele li wunluwɔ pi ni, ki yen ma ŋgban fɔ jɛnɲe.»

²⁴A kɪ senre ti suu fɔrɔɔfenne pe pari fɔ jɛnɲe. A Zhezu wì sho naa fɔ: «Na piile, mbe ye wa Yenɲele li wunluwɔ pi ni, ki yen ma ŋgban fɔ jɛnɲe. ²⁵Kaselege ko na, yɔngɔme mbe toro mesheli wele, ko tanla ma we penjagbɔɔ fɔ wi ye wa Yenɲele li wunluwɔ pi ni ko na.»

²⁶Kona, a kɪ si fɔrɔɔfenne pe pari naa ma serege. A pe nɛe pe yee yewe na yuun fɔ: «Ŋga ambo Yenɲele li yaa ka sho oke?» ²⁷A Zhezu wì si pe wele, mɛɛ yo fɔ: «Leele poro yege na ki se ya pye, een fɔ, Yenɲele lo mbe ya mbege

†10.19: Eki 20.12-17; Dete 5.16-20; Ɔrɔmu 13.9.

pye, katugu Yenjele li mbe ya kala li ni fuun li pye.»

²⁸ A Pyeri wì suu pye fɔ: «Wele! Wè we yaara ti ni fuun ti yaga wa, ma taga ma na, ki yaa ka pye mɛle?»

²⁹ A Zhezu wì sho fɔ: «Kaselege ko na, mila ki yuun ye kan, na lere ŋa fuun kaa go, naa wi nɔsepiile nambala, naa wi nɔsepiile jɛɛle, naa wi nɔ, naa wi to, naa wi piile, naa wi kɛere ti yaga na kala na konaa Sentanra ti kala na, ³⁰ wi yaa yinre naa nɔsepiile nambala, naa nɔsepiile jɛɛle, naa nɛɛle, naa piile, naa kɛere ti yɔngɔ cɛnme cɛnme ta laga ki dunruya ŋa wi ni. Wi yaa si jɔlɔgɔ ta fun. Wa wagati ŋa wila paan wi ni, wi yaa ka yinwege mbakɔgɔ ki ta. ³¹ Eɛn fɔ, mbele pe yen kongbanmbala pe legere yaa ka pye puɔgofenne, mbele pe yen puɔgofenne pe legere yaa ka pye kongbanmbala.»

Naa Zhezu wila pye naa kunwɔ naa wi yenme senre ti yuun, ki taanri wogo ko layi ŋa

(Mati 20.17-19; Luki 18.31-34)

³² Naa pàa kaa konɔ li le na kee wa Zheruzalemu, a Zhezu wì si keli pe yege na tanri. Wi fɔrɔgɔfenne pe jatere wila piri pe na. Leele mbele pàa taga pe puɔgo na, pàa pye na fyɛ. A Zhezu wì si nuru maa fɔrɔgɔfenne ke ma yiri shyen pe yeri kanɔgaga na, nɛɛ ŋga ki yaa sa pye wi na wa Zheruzalemu

ki yege yuun pe kan. ³³ Wila pe pye fɔ: «Ye wele, we mbele waa kee wa Zheruzalemu. Pe yaa sa Lere wi Pinambyɔ* wi le saraga wɔfenne teele* poro naa lasiri sewe jenfenne* pe keɛ. Pe yaa kiti kɔn wi na mbe yo poo gbo. Pe yaa kaa le mbele pee sheri* pe keɛ. ³⁴ Pe yaa ka tege wi na, mbe cɛnre surugu wi na, mboo gbɔn sapige ni, mbe suu gbo. Eɛn fɔ, ki pilige taanri wogo, wi yaa yen mbe yiri wa kunwɔ pi ni.»

Zhaki naa Zhan paa yaraga ka yenri

(Mati 20.20-28)

³⁵ Kona, Zebede pinambiile shyen, Zhaki naa Zhan, a poro si fulo Zhezu wi tanla ma suu pye fɔ: «We Nagafɔ, ŋga waa yenri ma yeri, waa jaa maga kan we yeri.» ³⁶ A Zhezu wì si pe pye fɔ: «Yinɔgi yaa jaa mbe pye ye kan?»

³⁷ A pè suu pye fɔ: «Na maga ka pye wa ma gbɔgɔwɔ pi ni sanga ŋa ni, ma yere ki na we cɛn wa ma tanla. Nuɔgba mbe cɛn ma kalige keɛ ki na, sanɔa wi cɛn ma kameɔge keɛ ki na.»

³⁸ A Zhezu wì si pe pye fɔ: «Ŋga yaa yenri, ye sigi jɛn! Jɔlɔgɔ wɔjenne na mi yaa wɔ† wa li ni, ye mbe ya wɔ wa li ni le? Nakoma mi yaa batize yege ŋga na, ye mbe ya mbe batize ma le?»

³⁹ A pè suu yɔn sogo ma yo fɔ: «We mbe ya.» A Zhezu wì si pe pye

†10.38: Mbe wɔ wa jɔlɔgɔ wɔjenne li ni, konaa mbe batemu ŋa ta, ko ki yen jɔlɔgɔ ŋga Zhezu wi yaa jɔlɔ mbe ku we.

fɔ: «Ki yen ma kaselege, fɔ mi yaa wɔ wɔjenne na ni, ye yaa wɔ wa li ni. Mi yaa batize yege ŋga na, ye yaa ka batize ma fun. ⁴⁰ Eɛn fɔ, wa mbe cɛn na kalige kɛɛ ki na, konaa wa mbe cɛn na kameŋge kɛɛ ki na, mi ma mi daga mbe ko konɔ lo kan ye yeri. Ki cɛnsara Yenŋele liri gbegele mbele kan, poro pe yaa ka cɛn wa.»

⁴¹ Naa fɔrɔgɔfenne ke sanmbala paa kaa ki senre ti logo ma, a ki nɛɛ pe yaa Zhaki naa Zhan pe kala na. ⁴² A Zhezu wì si pe yeri, mɛɛ pe pye fɔ: «Yège jen ma yo mbele pe maa jate teele tara woolo pe go na, pe ma cɛn pe go na ma pe yigi pe fanŋga ki ni. Pe legbɔɔɔ pe maa pe fanŋga ki nari pe na. ⁴³ Eɛn fɔ, yoro sɔgɔwɔ po si daga mbe pye ma. Ŋa fuun kaa jaa mbe pye ye ni fuun legbɔɔ, wi daga mboo yeɛ pye ye ni fuun tunmbyee. ⁴⁴ Ŋa kaa jaa mbe pye ye ni fuun konŋbanŋa, wi daga mboo yeɛ pye ye ni fuun kulo. ⁴⁵ Katugu Lere wi Pinambyɔ wii pan leele poro mbaa tunŋgo piin wi kan, eɛn fɔ, wì pan mbe tunŋgo pye leele pe kan, mboo yinwege ki kan ki pye lelegere go shɔsara.»

**Zhezu wìla fyɔɔn Baritime
wi sagala**

(Mati 20.29-34; Luki 18.35-43)

⁴⁶ Kona, a Zhezu wo naa wi fɔrɔgɔfenne pe ni, pè si ye wa

Zheriko ca ki ni. Naa paa kaa na yinrigi wa ca nawa na kee, a janwa gbɔɔɔ là si taga pe na. Wa konɔ na paa le li yɔn na, fyɔɔn wà la pye ma cɛn wa na yaara yenri. Time pinambyɔ lawi, paa pye naa yinri Baritime. ⁴⁷ Naa Baritime wìla kaa ki logo ma yo Nazareti ca fenne Zhezu wo wila paan, a wi nɛɛ gbele ŋgbanga na yuun fɔ: «Zhezu, Davidi setirige pyɔ*, na yinriwe ta!»

⁴⁸ A lelegere nɛɛ gbanla wi na ma yo wi pyeri. Kona, a wì si gbele ŋgbanga naa ma we konŋbanŋa ki na, ma yo fɔ: «Davidi setirige pyɔ, na yinriwe ta!»

⁴⁹ A Zhezu wì si yere, mɛɛ pe pye fɔ: «Yoo yeri wa na kan.»

A pè si fyɔɔn wi yeri ma suu pye fɔ: «Ma jatere wi wa nuŋgba, yiri, wila ma yinri!»

⁵⁰ A Baritime wì suu derigbɔgɔ ki wɔ maga wa le tara, mɛɛ yew ma kan wi tɔɔɔ ti na, mɛɛ kari Zhezu wi kɔrɔgɔ. ⁵¹ A Zhezu wì suu pye fɔ: «Yinŋi maa jaa mbe pye ma kan?»

A wì sho fɔ: «We Nagafɔ, ki pye mbaa yaan naa fɔnŋgɔ!»

⁵² A Zhezu wì suu pye fɔ: «Ta kee, ma tagawa pɔɔn shɔ!»

Le ki yɔngɔɔ nuŋgba ke ni, a wi yengele kè si yenge, a wi nɛɛ yaan. A wì si taga Zhezu wi na wa konɔ nɛɛ kee.

ZHEZU WI TUNŊGO WA ZHERUZALEMU CA

11--13

Zhezu wi yege wa Zheruzalemu ca

(Mati 21.1-11; Luki
19.28-40; Zhan 12.12-19)

11 ¹Naa pàa kaa yɔngɔ Zheruzalemu ca ki ni, ma gbɔn Betifazhe naa Betani cara ti na, ma wa wa Oliviyee tire yanwiga ki yeri, a Zhezu wì suu fɔrɔgɔfenne* shyen tun, ma yo fɔ: ²«Yaa kee wa ca ŋga wa ye yege ki ni. Ye yesaga wa ca, ye yaa sofile pyɔ wa yan pòo pɔ le, male lere fa lugu wi na. Yoo sanga ye pan wi ni na kan. ³Na lere wa ka ye yewe mbe yo fɔ: «Yingi na, a ye nɛe ko piin yɛɛn?» Yoo pye fɔ: «Wi kala yen we Fɔ* wi na. Wi yaa si sɔngɔrɔ mbe pan wi ni fɔɔnfɔɔn ŋga!» »

⁴A pè si kari, mɛɛ saa sofile pyɔ wi yan pòo pɔ go ka yɔn na, le konɔ yɔn ki tanla. A pè suu sanga. ⁵Leele mbele pàa pye le, a pèle si pe yewe ma yo fɔ: «Yingi na, a ye nɛe sofile pyɔ ŋa wi sangala?»

⁶Ŋga Zhezu wìla yo pe kan, a pè sigi yo, a leele pè si yere ki na. ⁷A pè si sofile pyɔ wi yigi ma saa wi kan Zhezu wi yeri, mɛɛ pe derigbɔrɔ ti wɔ mari taga sofile wi na. A Zhezu wì si lugu ma cɛn wi na. ⁸Lelegere la pe derigbɔrɔ wɔ

mari jan wa konɔ. A pele nɛe tige wɛɛ kɔɔn wa yan nari jaan wa konɔ naga nari fɔ paa wi gbogo. ⁹Leele mbele pàa pye Zhezu wi yege, konaa mbele pàa pye wi pungo na, pàa pye na jɔrɔgi na yuun fɔ: «Ozanna*! Ŋa wìla paan we Fɔ wi mɛge ki na, Yenjele sa duwaw wi na![†] ¹⁰Yenjele sa duwaw wunluwɔ* mba pila paan pi na, we tele Davidi wunluwɔ we! Gbɔgɔwɔ yen Yenjele woo, lo na li yen wa naayeri lara ti ni fuun ti go na we!»

¹¹A Zhezu wì si ye wa Zheruzalemu ca, mɛɛ kari wa sherigo gbɔgɔ* ki ni. Yaara nda fuun tìla pye wa, a wì si ti ni fuun ti welewele ma saa ti kɔ. Naa wìla kaa wagati wi yan wì jerege, a wì si sɔngɔrɔ wa Betani, wo naa wi fɔrɔgɔfenne ke ma yiri shyen pe ni.

Zhezu wìla tige ka dangga pege yinri figiye

(Mati 21.18-19)

¹²Ki goto pinliwe pi ni, naa pàa kaa yiri wa Betani na kee, a fungo si Zhezu wi yigi. ¹³A wì si figiye* tige ka yan wa lege. Wɛɛ la pye ki na. A wì si kari ma saa ki wele maga yan ndɛɛ wi yaa pire yan ki na. Eɛn fɔ, naa wìla kaa yɔngɔ wa ki tanla, wii pire yan ki na, ndɛɛ ki wɛɛ to, katugu ki sesanga wi sila gbɔn. ¹⁴Kona, a Zhezu wì si tige ki pye fɔ: «Lere ka kɔɔn pyɔ wa ka naa fyew.»

A wi fɔrɔgɔfenne pège senre ti logo.

[†]11.9: Yuuro 118.25-26.

Zhezu wila kari wa sherigo gbogɔ

(Mati 21.12-17; Luki
19.45-48; Zhan 2.13-22)

¹⁵Naa pàa kaa gbɔn wa Zheruzalemu, a Zhezu wì si saa ye wa sherigo gbogɔ ki ni. Leele mbele pàa pye wa na pere konaa mbele pàa pye na loo, a wi nɛɛ pe puro na pe yinrigi. Wila penjara surufenne pe tabaliye pe jaanri naa ca ketenjele perɛfenne pe jɔnrɔ ti ni. ¹⁶Kona, a wì si je wii yenle lere wa mbe yaraga ka le mbe toro ki ni naa wa sherigo gbogɔ ki nawa. ¹⁷A wi nɛɛ pe nari na yuun fɔ: «Ki yen ma yɔnlɔgɔ wa Yenɛjele senre sewe wi ni, ma yo fɔ: *«Na go pe yaa kaa ki yinri cengele ke ni fuun ke Yenɛjele yenri»*†.» Eɛn fɔ, a yoro si pan naga piin yoolo† larasaga!»

¹⁸Saraga wɔfenne teele* poro naa lasiri sewe jenfenne* pe ni, naa pàa kaa ki wogo ki logo, a pe nɛɛ pyelɔmɔ jaa mbe Zhezu wi gbo. Eɛn fɔ, pàa pye na fye wi yegɛ, katugu wi nagawa senre tìla janwa wi ni fuun wi pari fɔ jɛngɛ.

¹⁹Naa yɔnlɔ kila kaa kɔ, a Zhezu wo naa wi fɔrɔgɔfenne pe ni, pè si yiri wa ca mɛɛ kari.

Zhezu wila para figiye tige nga kila waga ki senre na

(Mati 21.20-22)

²⁰Ki goto yirifaga ki na, naa paa kaa na toro, a pè si figiye tige ki yan kì waga fɔ ma saa gbɔn wa ki

ninde ti na. ²¹A Pyeri wì si nawa to senre nda Zhezu wila yo ti na, mɛɛ wi pye fɔ: «Wele, we Nagafɔ! Figiye tige nga mà danɔga, kì waga pew!»

²²A Zhezu wì suu fɔrɔgɔfenne pe pye fɔ: «Ye taga Yenɛjele li na! ²³Kaselege ko na, mila ki yuun ye kan, lere ɲa fuun kaga yo ki yanwiga nga ki kan mbe yo fɔ: «Yiri lagame, ma sa to wa kɔgɔje wi ni», na ki woro naa kɔɔn shyen wa wi kotogo na, na wi ka taga ki na mbe yo nga wila yuun ki yaa pye, pa ki yaa pye wi kan da. ²⁴Ki kala na, mila ki yuun ye kan fɔ: Yaga yaraga nga fuun yenri Yenɛjele li yeri, ye taga ki na fɔ yege ta makɔ, pa ye yaa ki ta. ²⁵Na yaga yiri mbe yere mbaa Yenɛjele yenri sanga o sanga, na kiga yala lere wa kapege pye ye na, yege kala yaga wi na le ki laga ki na, janɔgo ye To ɲa wa yenɛjele na, wi ye kapere ti kala yaga ye na fun. ²⁶[Eɛn fɔ, na ye sigi fɔ wi kapege ki kala yaga wi na, ye To ɲa wa yenɛjele na, wi se ye kapere ti kala yaga ye na fun.]»

Zhezu wi fanɔga kì yiri se

(Mati 21.23-27; Luki 20.1-8)

²⁷A pè si kari naa wa Zheruzalemu. Naa Zhezu wila kaa ye wa sherigo gbogɔ ki ni na yanriyanri, a saraga wɔfenne teele, naa lasiri sewe jenfenne poro naa Zhufuye* lelele* pe ni, pè si pan Zhezu wi kɔrɔgɔ. ²⁸A pè suu yewe ma yo fɔ: «Kagala ɲegele maa piin

†11.17: Eza 56.7.

†11.17: Zhere 7.11.

yɛɛn, maa ke piin yin̄gi fan̄nga ni? Ambɔ w̄igi fan̄nga ki kan ma yeri, ma nɛɛ ke piin?»

²⁹A Zhezu w̄i si pe yɔn sogo ma yo fɔ: «Mi yaa ye yewe kala nun̄gba ni, na yaga li kɔrɔ wi yo mbanla kan, mila ki kagala ke piin yaraga ŋga fan̄nga ni, pa mi yaa ki yo mbe ye kan. ³⁰Yɛn̄jele lo l̄aa Zhan wi torogo wi pan wila batemu* wi piin lee leele poro la wele? Ye ka yo yanla kan.»

³¹A pe nɛɛ kendige woo pe yɛɛ ni na yuun fɔ: «Na waga ki yo mbe yo fɔ: <Yɛn̄jele lo l̄aa wi torogo>, pa wi yaa we yewe mbe yo fɔ: <Yin̄gi na yee si taga wi senyoro ti na?> ³²Ɛɛn fɔ, na waga sho fɔ: <Leele poro p̄aa wi torogo...> »

P̄aa pye na fyɛ janwa wi yege, katugu leele pe ni fuun p̄aa pye na Zhan jate Yɛn̄jele yɔn senrɛ yofɔ* jɛn̄je.

³³Kona, a p̄e si Zhezu wi yɔn sogo ma yo fɔ: «Wee jɛn.» A Zhezu w̄i si pe pye fɔ: «Ɛɛn mi fun, mila ki kagala ke piin yaraga ŋga fan̄nga ni, mi sege yo mbe ye kan.»

Kere welefenne tipeele yomiyele

(Mati 21.33-46; Luki 20.9-19)

12¹Ko pun̄go na, a Zhezu wi nɛɛ yomiyegɛle waa pe kan na yuun fɔ: «Nan̄ja w̄a la ɛɛɛɛn* tiire kɛɛ kɔn, mɛɛ mbogo wa mari maga, ma si wege wɔ ma ɛɛɛɛn pire tɔnmɔ wɔsaga ki gbegele wa, mɛɛ san̄gazo kan kere ti sigewe pi kala na. Kona, a w̄i si kere ti telege ɛɛɛɛn kere tunmbyeele pele

na pe kaa tawa pi kan wi yeri, mɛɛ kari taleere ta ni. ²Naa ɛɛɛɛn pire ti ɔsanga wila kaa gbɔn, a w̄i suu tunmbyee wa torogo wa ɛɛɛɛn kere tunmbyeele pe yeri ma yo wi saa tawa pi sho wi kan. ³A p̄e si tunmbyee wi yigi maa gbɔn, mɛɛ wi songɔrɔ kewara. ⁴A kerefɔ w̄i suu tunmbyee wa torogo naa wa pe yeri. A p̄e si wo gbɔn wi go ki na maa welege, mɛɛ wi tɛgele fɔ jɛn̄je. ⁵A w̄i si nuru ma wa torogo naa wa pe yeri. A p̄e si wo gbo. Ko pun̄go na, a w̄i si pele torogo wa naa legere. A p̄e pele gbɔn, ma pele gbo pe ni. ⁶A k̄i si koro kerefɔ wi pinambyɔ nun̄gba ŋa w̄u ndanla jɛn̄je wo. A w̄i si wo torogo pe ni fuun pe pun̄go na, ma yo fɔ: <Pe yaa sa fere ta na Pinambyɔ wo kan.> ⁷Ɛɛn fɔ, a ɛɛɛɛn kere tunmbyeele p̄e sigi yo pe yɛɛ kan fɔ: <Ŋa yɛɛn, wo wi yen kɔrɔgɔ lifɔ we, ye pan woo gbo, pa kere ti yaa koro we kan!> ⁸A p̄e suu yigi maa gbo, mɛɛ saa wi wa wa ɛɛɛɛn kere ti pun̄go na.»

⁹A Zhezu w̄i si pe pye fɔ: «Yoro wo nawa, yin̄gi kerefɔ wi yaa pye? Wi yaa pan mbe ɛɛɛɛn kere tunmbyeele pe gbo mbe kere ti kan pele yeri. ¹⁰Mi yo ki senrɛ nda ȳeri kara jate wa Yɛn̄jele senrɛ sewe wi ni? Ti nda fɔ:

*Go wafenne p̄e je sinndelege ŋga na,
ko k̄i pye go yenle li sinndelege kon̄gbann̄ga ye.*

¹¹*Pa ko wogo ŋga ko yiri wa we Fɔ* wi yeri,*

a kì pye kagbɔɔ we yege na†!»

¹²Zhezu wì kaa ko senre to yo ma kɔ, a Zhufuye* lelele* pe nɛ wi lagajaa mboo yigi, katugu pàa ki jen ma yo wìla ki yomiyele li wa poro na. Eɛn fɔ, pàa pye na fyɛ janwa wi yege. Kì kaa pye ma, a pè suu yaga mɛɛ kari.

Nizara ŋa wi daga mbe sara wunlumbolo to wi yeri

(Mati 22.15-22; Luki 20.20-26)

¹³Kona, a pè si Fariziye* poro naa leele mbele pàa taga Erɔdi* wi na pele torogo wa Zhezu wi yeri, pe ta pe saa yigi wo jate wi yɔn senre ti na. ¹⁴A pè si saa wi pye fɔ: «We Nagafɔ, wège jen ma yo kaselege ko ma maa yuun. Maa la fyɛ lere yege, katugu maa lere wɔ lere ni. Eɛn fɔ, ma maa Yenŋele konɔ li nari leele pe na kaselege ni. Ki kala na, ki daga waa Ɖɔmu tara wunlumbolo to wi nizara wi woo le? Waa wi woo lee waga kaa wi woo?»

¹⁵Eɛn fɔ, Zhezu wìla ki jen ma yo kopiire pàa pye na piin. A wì si pe pye fɔ: «Yingì na, a ye nɛ na waa na wele? Ye warifuwe pyɔ nunŋba kan na yeri mboo wele.»

¹⁶A pè si pan nunŋba ni wi kan. A Zhezu wì si pe pye fɔ: «Ambɔ foto naa ambɔ yɔnɔɔ ti yen wi na?» A pè suu pye fɔ: «Sesari* woro ri.»

¹⁷Kona, a Zhezu wì si pe pye fɔ: «Ŋga ki daga mbe kan wunlumbolo

to wi yeri, yege kan wi yeri, ye ŋga ki daga mbe kan Yenŋele li yeri ki kan li yeri.»

A ko si pe pari fɔ jɛnŋe.

Zhezu wìla kuulo pe yenme wogo ki yo

(Mati 22.23-33; Luki 20.27-40)

¹⁸A Sadusiye* pèle si pan Zhezu wi kɔɔɔɔ. Poro pe ma yo kuulo pe se ka yen mbe yiri†. A pè suu yewe ma yo fɔ: ¹⁹«We Nagafɔ, Moyisi wìla ki yɔnɔɔɔ maga yaga laga we kan ma yo: «*Na nanja wa ndɔ ka ku mboo jɔ yaga, na pee pyɔ se, wi jɔnɔ wigi jele wi pɔri, jango wi piile se wi na wi ndɔ ŋa wì ku wi kan†.*» ²⁰Ma si yala, nɔsepiile nambala kɔlɔshyen la pye laga. A konŋbanŋa wì si jele pɔri. Pee pyɔ se. A nanja wì si ku maa jɔ wi yaga. ²¹A shyen fɔ wigi jele wi pɔri, ma ku wii pyɔ se. A ki kala nunŋba li pye taanri fɔ wi na fun. ²²A pe ni fuun kɔlɔshyenme pège jele wi pɔri, ma ku, wa si pyɔ se wi na. Ko punŋo na, a jele wì si kaa ku fun. ²³Na kuulo yenpilige kiga ka gbɔn, na paga yen, jele wi yaa ka pye wiwiin woo pe ni, naa pe ni fuun pɔo pɔri we?»

²⁴A Zhezu wì si pe pye fɔ: «Yè punŋo, katugu yee Yenŋele senre ti kɔɔ wi jen. Yee si Yenŋele li yawa pi jen fun. ²⁵Kuulo na paga ka yen sanga ŋa ni, nambala naa jele pe se kaa pɔɔɔɔ piin pe yeɛ

†12.10-11: Yuuro 118.22-23; Eza 28.16.

†12.18: Kapye 23.8.

†12.19: Dete 25.5-6.

ni†. Een fɔ, pe yaa ka pye wa yenjele na paa meregeye* pe yen. ²⁶Kuulo pe yenme wogo ko na, mi yo yege kara wa Moyisi Yenjele senre sewe wi ni maga yan, wa laga nga ki yen na para wuuro tipile li senre na we! Yenjele laa ki yo wa ma Moyisi wi kan, ma yo fɔ: *«Mi yen Abirahamu Yenjele, naa Izaki Yenjele, konaa Zhakɔbu Yenjele†.»* ²⁷Yenjele li woro kuulo poro Yenjele, li yen weele poro Yenjele†. Yè pungo fɔ ma lali.»

Yenjele ngasele na li gbɔɔ ma we ke ni fuun na

(Mati 22.34-41; Luki 10.25-28)

²⁸Kendige nga paa pye na woo pe yee ni, lasiri sewe jenfɔ* wà laga senre ti logo. Naa wila kaa ki yan Zhezu wila Sadusiye pe yɔn sogo jɛngɛ, a wì si fulo wa wi tanla, ma suu yewe ma yo fɔ: «Yenjele ngasele liliin li gbɔɔ ma we ke ni fuun na?»

²⁹A Zhezu wì suu pye fɔ: «*Ngasele na li gbɔɔ ma we ke ni fuun na li na: †Zirayeli* woolo, yaa nuru! We Fɔ Yenjele lo nunɔba li yen we Fɔ we.* ³⁰*Ma Fɔ Yenjele li daga mbɔɔn ndanla ma kotogo ki ni fuun ni, naa ma nawa pi ni fuun ni, naa ma jatere wi ni fuun ni, konaa ma fanɔga ki ni fuun ni†.*» ³¹Li shyen wolo li na

fɔ: *«Ma lewee yenle wi daga mbɔɔn ndanla paa yege nga na mɔɔ yee ndanla we†.»* Ngasele la woro wa naa ma gbɔɔ ma we koro shyen ngele koro na.» ³²Kona, a lasiri sewe jenfɔ wì sho fɔ: «Ki yen ma yɔn Nagafɔ! Ngaga mà yo, ki yen kaselege; katugu Yenjele li yen li nunɔba to. Yenjele la woro wa naa lo pungo na. ³³Yenjele lɔɔn ndanla ma kotogo ki ni fuun ni, naa ma jatere wi ni fuun ni, naa ma fanɔga ki ni fuun ni, konaa ma lewee yenle wɔɔn ndanla paa yege nga na mɔɔ yee ndanla, ko gbɔɔ ma we saara sogoworo* to naa saara cenle nda fuun pe maa woo Yenjele yeri ti na.»

³⁴Naa Zhezu wila kaa lasiri sewe jenfɔ wi yan wùu senre ti yo tijinliwe ni, a wì suu pye fɔ: «Mee lali Yenjele li wunluwo* pi ni.»

Kona, lere sila soro mboo yewe naa.

Kirisi wo naa Davidi senre re

(Mati 22.41-46; Luki 20.41-44)

³⁵Ko pungo na, naa Zhezu wila kaa na leele pe nari Yenjele senre ti ni wa sherigo gbɔɔ* ki ni, a wì si pe yewe ma yo fɔ: «Mele lasiri sewe jenfenne pe si ya ma yo fɔ Kirisi* wi yen Davidi wi setirige pyɔ*? ³⁶Ma si yala, Davidi wo jate, wila ki yo

†12.25: Mati 22.30.

†12.26: Ko kɔɔ wo yen fɔ Yenjele li yen pe go shɔfɔ; Eki 3.6.

†12.27: Ko ki naga ma yo ki leele pè ku wire to na, een fɔ, ki kɔ wo ma, pe yaa ka yen mbe yinwege mbakɔɔ ta.

†12.30: Dete 6.4-5.

†12.31: Levi 19.18.

Yinnekpoyi li fannga ki na, ma yo fɔ:

We Fɔ wigi yo na Fɔ wi kan ma yo fɔ:

Cen wa na kalige kɛɛ ki na, fɔ mbe sɔɔn mbenfenne pe ngbanga,

mbe pe pye ma tɔɔɔ ti tegesaga†.

³⁷ «Davidi jate wo maa Kirisi wi yinri wi Fɔ, mele wii ya wi pye wi setirige pyɔ?»

Zhezu wila janwa wi yeri ma yo pe pe yee yingiwɛ jen lasiri sewɛ jenfenne pe ni

(Mati 23.1-36; Luki 20.45-47)

Janwa gbɔɔ lɔa pye na nuru Zhezu wi yeri nayinme ni. ³⁸ A wi nɛɛ pe nari na yuun fɔ: «Ye ye yee yingiwɛ jen lasiri sewɛ jenfenne pe ni. Ki yen ma pe ndanla paa derigbɔɔ ti nii paa yanri, konaa paa pe shari gbɔɔɔwɔ sharaga ni wa katoro ti ni. ³⁹ Wa sheriyinre ti ni, jɔnrɔ nda ti ma pye wa yɛɛ, konaa liwen gbɔɔ na, censara tiyɔnrɔ to ti ma pe ndanla mbaa cɛɛn ti na. ⁴⁰ Pe maa nangunjaala pe kɛɛ yaara ti shoo pe yeri, ma saa na Yenjele yenri na mɔni, mbe ta mbege naga fɔ pe yen ma sin. Pe jɔɔɔɔ ki yaa ka gbɔɔ mbe wɛ lere pyew wogo na.»

Nangunjo fyɔnwɔ fɔ wi penjara kanwa Yenjele li yeri

(Luki 21.1-4)

⁴¹ Kona, a Zhezu wì si saa cen wa sherigo gbɔɔ yarikanra kesu wi yesinme na. Leele pàa pye na pe

penjara ti nii wa kesu wi ni yege ngga na, a wi nɛɛ ki wele. Penjagbɔɔ fenne legerɛ la pye na penjalegerɛ nii wa kesu wi ni. ⁴² A nangunjo fyɔnwɔ fɔ wà si pan fun, ma tama shyen le wa. Ti sila warikele walaga bɔ. ⁴³ A Zhezu wì suu fɔɔɔɔfenne* pe yeri, mɛɛ pe pye fɔ: «Kaselege ko na, mila ki yuun ye kan, penjara nda ki nangunjo fyɔnwɔ fɔ ɔa wì le wa kesu wi ni, tì gbɔɔ ma wɛ mbele fuun pè pe woro le wa ti na. ⁴⁴ Katugu jɛɛnjenri pe ni fuun pè wɔwɔ wa pe penjagbɔɔ ti ni ma kan. Ma si yala, ki nangunjo ɔa wo naa wi fyɔnwɔ pi ni fuun, wi penjara nda fuun ti yen wi yeri, nda fuun wi daga mbaa wi yee baro, tori nda wì saa le wa.»

Zhezu wila sherigo gbɔɔ ki jɔɔwɔ po naa dunruya kɔpilige ti sɛnre yo

(Mati 24.1-14; Luki 21.5-19)

13 ¹ Naa Zhezu wila kaa na yinrigi wa sherigo gbɔɔ ki ni, a wi fɔɔɔɔfenne* wà suu pye fɔ: «We Nagafɔ, sinndɛere tiyɔnrɔ nda to naa yungbɔɔ ngga ki kanlɔmɔ pi wele! Ki yɔn de.» ² A Zhezu wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Ki yungbɔɔ nda, ma yɛɛ yen ti na? Sinndelege ka se ka koro ka go na laga, pe yaa ka ti ni fuun ti jaanri.»

³ A Zhezu wì si saa cen wa Oliviye tire yanwiga ki na, wa sherigo gbɔɔ ki yɛɛ. A Pyeri, naa Zhaki, naa Zhan konaa Andire pè si saa wi yewe pe ye, ⁴ ma yo fɔ: «Ki yo we

†12.36: Yuuro 110.1.

kan, ki kagala ke yaa ka pye sanga wiwiin? Na ki kagala ke ni fuun ke pyesanga wiga ka gbɔn, kacɛn wiwiin wi yaa ki naga we na?»

⁵Kona, a Zhezu wì si pe pye fɔ: «Ye yɛɛ yingiwɛ jɛn, jaŋgo lere wa ka ka ye fanla mbe ye puŋgo. ⁶Katugu lelegere yaa ka pan na mege ki na, mbe yo poro pe yen Kirisi* we. Pe yaa ka lelegere fanla mbe pe puŋgo. ⁷Na yaga kaa malaga ki senre nuru, mbaa malaga ki tinme taa sanga ŋa ni, yaga kaa fye; katugu ko daga mbe pye. Eɛn fɔ, ko se ka pye dunruya wi kosanga gben. ⁸Tara ta woolo yaa ka yiri tara ta woolo kɔrɔgɔ malaga ni. Wunluwɔ naa wunluwɔ yaa ka yiri pi yɛɛ kɔrɔgɔ†. Tara ti yaa ka yege lalere na. Fungo ki yaa ka to. Ko ki ni fuun ŋga ko yaa ka pye jɔlɔgɔ ki lesaga, paa yege ŋga na jele selara ma kaa yiri wi ni we.

⁹«Yoro wo na, ye ye yɛɛ yingiwɛ jɛn; katugu pe yaa kaa ye nii kiti kɔnfenne pe keɛ, mbaa ye gbɔɔn sapire ni wa shɛriyinre ti ni. Pe yaa kaa kee ye ni wa gboforonɛriye poro naa wunlumbolo pe yeri na kala na, jaŋgo ye ta ye pye na serɛfenne wa pe yege sɔgɔwɔ. ¹⁰Ki daga Yenŋele li Sentanra to mbe keli ti yari cengele ke ni fuun ke kan gben. ¹¹Na paga ka ye yigi mbaa kee ye ni wa kiti kosaga sanga ŋa ni, ye jatere wiga ka piri ye na

senre nda ye yaa yo to kala na. Eɛn fɔ, ki sanga nuŋgba wi ni, senre nda ti yaa ka tigi wa ye kotogo na, ye to yo; katugu yoro ma ye yaa kaa para. Eɛn fɔ, Yinnekpoyi loli. ¹²Leele pele yaa kaa pe nɔsepiile pe nii keɛ pe ta pe pe gbo. Ko nuŋgba koyi teele pe yaa kaa piin pe piile pe na. Piile pe yaa kaa yinrigi pe sevenne pe kɔrɔgɔ, mbaa pe kaan pe pe gbo. ¹³Leele pe ni fuun pe yaa ka ye panra na kala na. Eɛn fɔ, ŋa fuun ka ya mbege kun wi yɛɛ ni, fɔ sa gbɔn wa ki kosaga ki na, wo yaa ka shɔ.»

Yaritijaanga ŋga ki maa jɔgɔwɔ piin ki senre

(Mati 24.15-28; Luki 21.20-24)

¹⁴« *Yaritijaanga ŋga ki maa jɔgɔwɔ pi piin†* ye yaa kaga yan ki yere wa laga ŋga kii daga mbe yere we. Lere ŋa kaa ki senre ti kara, wiri kɔrɔ wi jɛn! Kona, mbele pe yaa ka pye wa Zhude tara, paa fee paa kee wa yanwira ti na. ¹⁵Na ŋa ka pye wi go† naayeri, wiga ka tigi mbe ye wa go nawa mbe yaraga ka le. ¹⁶Ŋa ka pye kere, wiga ka sɔngɔrɔ wa ca saa derigbɔgɔ ki le. ¹⁷Jɛɛle mbele pe yaa ka pye kugbɔrɔ ni konaa mbele piile na wɔnri pe na, jɔlɔgɔ yaa ka pye pe wogo ki piliye yi ni. ¹⁸Yaa Yenŋele li yenri, jaŋgo ki kala liga ka pye were sanga ni. ¹⁹Katugu ki piliye yi yaa ka

†13.8: Eza 19.2.

†13.14: Dani 9.27; 12.11.

†13.15: Kila pye Zhufuye paga go ki kan pe maga biri. Ki fɔ wi ma ya ma lugu wa ki go na ma saa wogo.

pye jɔɔɔ piliye. Maga le Yenɲele li dunruya wi da, ki si fa pye ali ma pan ma gbɔn nala†. Ko si se ka pye naa fyew. ²⁰Ki pye we Fɔ* wii ja wɔ ki piliye yi na, senwee pyɔ wo wa se jɛn na shɔ. Eɛn fɔ, wigi sanga wi were leele mbele wi wɔ pe pye wi woolo poro kala na.

²¹«Na lere wa ka ye pye mbe yo fɔ: <Ye wele, Kirisi wi yen lagame!> nakoma: <Wi yen wame!> yaga ka taga ki na. ²²Katugu leele pele yaa ka pan mbaa finlele mbe yo poro pe yen Kirisi we, konaa Yenɲele yɔn senre yofenne* yagboyoolo ni. Pe yaa kaa kafɔnɲɔɔɔ naa kagbɔɔɔɔ piin, mbe ta mbe leele mbele Yenɲele li wɔ pe punɲo, ndɛɛ ki mbe ja ya pye we. ²³Ye ye yɛɛ yingiwɛ jɛn, mi keli ma ki ni fuun ki yo ma ye kan mako.»

Lere wi Pinambyɔ wi panga shyen wogo ye

(Mati 24.29-31; Luki 21.25-28)

²⁴«Ko piliye yo ni, ki jɔɔɔ ki punɲo na, yɔnɔ ki yaa ka kanɲa diwi. Yɛnɲe ki se kaa finri naa. ²⁵Wɔnɲɔɔɔ ke yaa ka toori laga tara. Naayeri fanɲa yaara ti yaa ka yeɣe†. ²⁶Kona, pe yaa Lere wi Pinambyɔ* wi yan wila paan wa kambaara ti na fanɲa gbɔɔɔ naa gbɔɔɔwɔ† ni. ²⁷Kona, wi yaa wi mɛreɣeye* pe torogo laga tara ti go tijere ki na, pe pan pe leele mbele

wi wɔ pe gbogolo pe yɛɛ na, mbege le dunruya wi go ɲga na mbe sa gbɔn wi go ɲga na.»

Figiye tige yomiyele

(Mati 24.32-35; Luki 21.29-33)

²⁸«Figiye* tige ki yomiyele li yen na nagawa mba kaan, yoo kɔɔ wi logo! Yaga kaga yan ki njere ti yen na funnu, ye mɛɛ ki jɛn ma yo yɔnɔ tɔ yɔnɔ. ²⁹Ki pyelɔmɔ nunɲba pi na fun, na yaga ka ki kagala ke yan kaa piin sanga ɲa ni, yege jɛn fɔ ki kala li yɔnɔ, li yaa si pye. ³⁰Kaselege ko na, mila ki yuun ye kan, leele mbele pe yen laga yinwege na nala†, pe ni fuun se ka ku, na ki kagala ke ni fuun ke fa pye. ³¹Naayeri wo naa tara ti ni ti yaa ka kɔ. Eɛn fɔ, na senre to se kɔ fyew.»

Yenɲele lo nunɲba li dunruya kɔpilige ki jɛn

(Mati 24.36-44)

³²«Eɛn fɔ, lere wo wa sigi pilige naa ki sanga wi jɛn. Ali mɛreɣeye mbele wa yenɲele na pe sigi jɛn. Yenɲele li Pinambyɔ jate wi sigi jɛn, ndɛɛ na To wo nunɲba wigi jɛn. ³³Ki kala na, ye ye yɛɛ yingiwɛ jɛn, ye koro yenmbele, katugu ye sigi pyesanga wi jɛn. ³⁴Ki yaa ka pye paa naɲa wa yen. Wila kee ca na, mɛɛ wi go ki le wi tunmbyeele pe keɛ. A wi si pe ni fuun nunɲba

†13.19: Dani 12.1.

†13.24-25: Eza 13.10; 34.4.

†13.26: Dani 7.13; Mati 16.27.

†13.30: Mati 24.34.

nunḡba pe tunḡgo ki naga pe na, mεε laga welefo wi pye ma yo wi koro yenḡe. ³⁵Ki kala na, ye koro yenmbele, katugu gofo wi yaa ka pan sanga ḡa ni, ye suu jen. Kana ki yaa ka pye yonlōkōḡo o, yindεḡe na o, ḡgopenε gbeleyeḡe o, pinliwe ni o, yee jen. ³⁶Ye yεε yingiwε jen, jaḡḡo wiga ka pan mbe ye fo, mbe ye ta wōnlōwō na. ³⁷Ḳḡa fuun mila yuun ye kan, mila ki yuun lere pyew kan, fo: Ye koro yenmbele!»

**ZHEZU WI JOLḲḲO
KONAA WI KUNWḲ**

14--15

Pàa yōn le Zhezu wi na

(Mati 26.1-5; Luki 22.1-2; Zhan 11.45-53)

14 ¹Kila saa koro piliye shyen, pee Paki* feti wi pye konaa leve fu buru feti* wi ni. A saraga wōfenne teelee* poro naa lasiri sewe jenfenne* pe ni, pe nεε Zhezu wi yigisaga jaa mboo yigi larawa mboo gbo. ²Pàa pye na yuun fo: «Yaga ka ti woo yigi feti ḡa wi nḡḡo, jaḡḡo yolεḡere ka ka yiri janwa wi sḡḡwō.»

**Jele wà la latikōrō nuwō taan
gbōn Zhezu go ki na**

(Mati 26.6-13; Zhan 12.1-8)

³Naa Zhezu wila pye wa Betani, wa Simō ḡa yayenwε* pila pye wi na wi go, a jele wà si pan ma ye wa, ma yala wila pye na nii. Kugbolo là la pye wi yeri, pàa li gbegele Alibatiri* sinndeere ni. Làa pye ma

yin latikōrō nuwō taan sōnḡbanga woo ni, mba pàa gbegele sinme mba pe yinri nari pi piiri ni. A wì si kugbolo li yōn ki kaw, ma latikōrō wi wo wa Zhezu wi go ki na. ⁴Leele mbele pàa pye le, a ki nεε pele yaa. A pe nεε yuun fo: Ki latikōrō nuwō taan sōnḡbanga woo ḡa wi jḡḡo go? ⁵Pe mbe ja ya mboo pere warifuwe pyō cenme taanri (300) na mbege penjara ti kan fyōnwō fenne pe yeri.

A pe nεε ki jele wi sanga. ⁶En fo, A Zhezu wì si pe pye fo: «Yoo yaga yew. Yḡḡi na ye nεε wi nawa pi ḡgbanni wi na? Ḳḡa wì pye mala kan, ki yen ma yōn; ⁷katugu fyōnwō fenne pe yaa pye laga ye ni sanga pyew, pilige ḡa ka ye ndanla, ye mbe ya kajḡḡe pye mbe pe kan. En fo, mi wo se si pye laga ye ni sanga pyew. ⁸Ḳḡa wi mbe ya pye na kan, koyi ḡa wì pye. Wì latikōrō gbōn na wire ti na, mala gbegele nala gboo lepilige ki singi. ⁹Kaselege ko na, mila ki yuun ye kan, laga dunruya wi ni fuun wi ni, pe mbe Sentanra ti yari laga ḡa fuun na, kala na ki jele ḡa wì pye, pe yaa li yeḡe yo wa ki laga ki na fun, jaḡḡo paa nawa tuun wi na.»

**Zhudasi wila pye na jaa
mbe Zhezu wi le keε**

(Mati 26.14-16; Luki 22.3-6)

¹⁰Kona, wa fōrḡḡōfenne* ke ma yiri shyen pe ni, ḡa pàa pye na yinri Zhudasi Izikariyōti wì si kari ma saa saraga wōfenne teelee pe yan, ma yo wi yaa Zhezu wi le pe keε.

¹¹ Naa pàa kaa ki senre ti logo wi yeri ma, a pe nawa pì si yinggi pe na. A pè sho pe yaa penjara kan wi yeri. Kì kaa pye ma, a Zhudasi wi nɛɛ pyelɔmɔ jɛmbe jaa mbe Zhezu wi le pe kɛɛ.

Zhezu wila Paki feti liwen pi li wi fɔrɔɔfenne pe ni

(Mati 26.17-25; Luki 22.7-14,21-23; Zhan 13.21-30)

¹² Leve* fu buru feti wi pilige konɔbanɔnga ki na, ko nga pe mbaa Paki* feti simbaala pe gbo ki na,[†] a Zhezu wi fɔrɔɔfenne pè suu yewe ma yo fɔ: «Maa jaa we sa Paki feti yaakara ti sɔɔɔ ma kan se yeri?»

¹³ A Zhezu wì suu fɔrɔɔfenne shyen tun ma yo fɔ: «Yaa kee wa ca! Ye yaa sa fili naɔa wa ni wì tɔnmɔ cɔɔɔ tugo. Ye taga wi na!» ¹⁴ Na wiga ka sa ye go nga ni, yege yo ki gofɔ wi kan fɔ: «We Nagafɔ wì yo wo naa wi fɔrɔɔfenne pe ni, pe yaa Paki feti liwen pi li yumbyɔ ɔa ni, wi yen se yeri?» ¹⁵ Pa wi yaa sanɔgazo yumbyɔ gbenje wa naga ye na. Pɔɔ gbegele ma yaara ti tɛge wa. Wama, Ye Paki feti yaakara ti sɔɔɔ wa we kan!»

¹⁶ A fɔrɔɔfenne pè si kari ma saa ye wa ca, mɛɛ saa yaara ti yan paa yege ɔga na Zhezu wila ki yo ma pe kan we. A pè si Paki feti yaakara ti sɔɔɔ.

¹⁷ Ki yɔnlɔkɔɔɔ ki ni, a Zhezu wì si pan wi fɔrɔɔfenne sanmbala pe ni.

¹⁸ Naa pàa kaa cɛn na nii, a Zhezu wì si pe pye fɔ: «Kaselege ko na, mila ki yuun ye kan, wa yen laga ye ni na nii ja na ni, wi yaa kanla le kɛɛ.»

¹⁹ A kì si yesanga wa fɔrɔɔfenne pe na. A pe nɛɛ wi yewe nunɔba nunɔba na yuun fɔ: «Muwi le?»

²⁰ A Zhezu wì si pe pye fɔ: «Ye ke ma yiri shyen mbele yeɛn, nunɔba wi. ɔa wì pinle ma kɛɛ ki le na ni wa yaapige ki ni we.» ²¹ Lere wi Pinambyɔ* wi yaa ku paa yege ɔga na Yenɔjele senre sewe wi yen naga yuun wi kanɔɔɔ we. ɛɛn fɔ, naɔa ɔa wi yaa Lere wi Pinambyɔ wi le kɛɛ, jɔlɔɔ yen wi wogo. Ki naɔa ki pye pe sila wi se, anme ko mbe ja mbɔnrɔ wi na.»

We Fɔ wi suro kpoyi lige senre

(Mati 26.26-30; Luki 22.15-20; 1 Kɔren 11.23-25)

²² Naa paa kaa na nii, a Zhezu wì si buru le. Naa wila kaa Yenɔjele li shari, a wì suu kɔɔnlɔ maa kan wi fɔrɔɔfenne pe yeri, ma sho fɔ: «Yoo sho, ɔa yeɛn wo wi yen na wire[†] re.»

²³ Ko pungo na, a wì si wɔjenne li le. Naa wila kaa Yenɔjele li shari, a wì si li kan pe yeri, a pe ni fuun pè pa wɔ. ²⁴ A Zhezu wì si pe pye fɔ: «Mba yeɛn po pi yen na kasanwa we, kasanwa mba pi yen na Yenɔjele

[†]14.12: Eki 12.6-18.

[†]14.22: Ki laga ɔga, pele maa ki jate ma yo buru wi yen ma taanla Zhezu wi wire to ni, to nda ti yaa kan saraga. Pele maa ki jate ma yo buru wila kanɔga ma pye Zhezu wi wire jate to.

li yɔn finliwe* pi nii we. Pì wo lelegere kala na. ²⁵ Kaselege ko na, mila ki yuun ye kan, mi se ɛɛzen* pire tɔnmɔ pa wɔ ye ni naa fyew, fɔ sa gbɔn pilige n̄ga mi yaa ka pi fɔnmɔ pi wɔ ye ni wa Yen̄jele li wunluwo* pi ni we.»

²⁶ Naa p̄aa kaa Yen̄jele li gbɔgo yuuro ni, a p̄e si yiri le, m̄e kari wa oliviye tire yanwiga ki na.

Zhezu w̄ila yo Pyeri yaa kaa je

(Mati 26.31-35; Luki 22.31-34; Zhan 13.36-38)

²⁷ A Zhezu w̄i si pe pye fɔ: «Ye ni fuun ye yaa ka fe mbanla wa, katugu ki yen ma yɔnlɔgo wa Yen̄jele senre sewe wi ni, ma yo fɔ: *«Mi yaa simbaala kɔnrifo* wi gbo, pa simbaala* pe yaa gbɔn mbe jaraga†.»*

²⁸ Ɛen fɔ, na mi ka ka yen mbe yiri wa kunwo pi ni, mi yaa keli mbe kari ye na wa Galile tara†.»

²⁹ A Pyeri w̄i suu pye fɔ: «Ali sanmbala pe ni fuun paga fe mbɔɔn wa, mi wo sɔɔn wa fyew.»

³⁰ A Zhezu w̄i suu pye fɔ: «Kaselege ko na, mila ki yuun ma kan, nala yembine na li ni, sanni ngopɔɔ shyen woo wi sa gbele, ma yaa ki yo mbege filige sa ta yosaga taanri, mbe yo ma silan jen.»

³¹ Ɛen fɔ, a Pyeri w̄i sigi yo naa maga ngban, ma yo fɔ: «Ali na mbe pinle mbe ku ma ni, mbe ku ma ni win, fɔ mi sɔɔn je fyew.»

A pe ni fuun p̄ege senre nun̄gba ti yo ma fun.

Zhezu w̄ila Yen̄jele yenri wa laga n̄ga pe yinri Zhetisemani

(Mati 26.36-46; Luki 22.39-46)

³² Ko pun̄go na, a p̄e si kari wa laga n̄ga pe yinri Zhetisemani. A Zhezu w̄i suu fɔrɔgɔfenne pe pye fɔ: «Ye cen name, mi yaa kari sa Yen̄jele yenri.»

³³ A w̄i si Pyeri naa Zhaki naa Zhan poro le ma kari pe ni. A fyere gbɔɔ naa lawɔɔ n̄e paan wi yeri.

³⁴ A w̄i si pe pye fɔ: «Na nawa p̄i piri na na jenge, fɔ na jaa mbanla gbo. Ye koro laga na ni yenmbele.»

³⁵ A w̄i si kari yege jenri, ma to le tara, m̄e Yen̄jele li yenri ma yo na kaa pye ki yen pyewe, ki jɔlɔgo wagati n̄a wila paan, wi sho wi kee.

³⁶ Wila pye na yuun fɔ: «Baba*, na To, ma mbe ya kala li ni fuun li pye. Ki kala na, ki jɔlɔgo wɔjenne na, li lali na ni. Ɛen fɔ, mi woro nala nandanwa kala lo jaa, fɔ mboro wolo lo.»

³⁷ Kona, a w̄i si sɔngɔɔ ma pan le wi fɔrɔgɔfenne taanri pe tanla, m̄e pan ma pe yan p̄e wɔnlɔ. A w̄i si Pyeri wi pye fɔ: «Simɔ, maa wɔnlɔ jate? M̄e ya mbe koro yen̄je mbe wagati nun̄gba pye yere! ³⁸ Ye koro yenmbele yaa yenri, jango yaga ka ye wamawelewe mbe kapege pye. Ki ma pye wa senwee wi yinne li na wigi pye. Ɛen fɔ, wi wire ti fan̄nga k̄i kologo mbege pye.»

³⁹ A w̄i si sɔngɔɔ naa wa laga nun̄gba ki na, ma saa yenri ma

†14.27: Zaka 13.7.

†14.28: Maki 16.7.

senre nunḡba ti yo, ⁴⁰mɛɛ sɔngɔɔ ma pan le pe tanla, ma pan ma pe ta paa wɔnlɔ. Wɔnlɔwɔ pɪla pe yigi jɛngɛ, fɔ pe sila ya para wi ni naa.

⁴¹Naa wɪla kaa sɔngɔɔ ma pan le pe tanla taanri wogo ki na, a wɪ si pe pye fɔ: «Yaa wɔnlɔ bere na wogo wi le? Ye yiri ma! Wagati wɪ gbɔn. Ye wele, pe yaa Lere wi Pinambyɔ wi le kapere pyefenne pe kɛɛ. ⁴²Ye yiri we kari. Lere ŋa wɪla na nii kɛɛ, wi ŋa wɪla paan!»

Pàa Zhezu wi yigi

(Mati 26.47-56; Luki 22.47-53; Zhan 18.3-12)

⁴³Ma Zhezu wi ta wɪla pye na para bere, Zhudasi ŋa wɪla pye fɔɔɔɔfenne pe kɛ ma yiri shyen wa, a wɪ si gbɔn le. Janwa wà la pinle wi ni ma pan tokobiye naa kanngire ni. Saraga wɔfenne teele, naa lasiri sɛwe jenfenne konaa Zhufuye* lelele* pe ni, poro pàa pe tun. ⁴⁴Zhudasi ŋa wɪla pye na Zhezu wi nii kɛɛ, wɪla kacɛn wa naga janwa wi na, ma yo fɔ: «Nana ŋa mi yaa ka sa magala wi ni mboo shari, wo wi yaa pye ŋa yaa jaa we. Yoo yigi ye kari wi ni, ye sila wi wele jɛngɛ!» ⁴⁵Naa Zhudasi wɪla ka saa gbɔn, a wɪ si fulo Zhezu wi tanla teere, mɛɛ wi pye fɔ: «We Nagafɔ!»

Ko puḡgo na, a wɪ si magala wi ni mboo shari. ⁴⁶Kona, a sanmbala pè si pan, mɛɛ to Zhezu wi na, ma suu yigi. ⁴⁷ɛɛn fɔ, leele mbele pàa pye le Zhezu wi ni, a wo wa nunḡba suu tokobi wi kɔw, mɛɛ saraga wɔfenne to wi tunmbyee wi

gbɔn wi ni, maa nunḡbolo li laga. ⁴⁸A Zhezu wɪ si mbele pàa pan mboo yigi pe pye fɔ: «Yè pan na kɔɔɔɔ tokobiye naa kanngire ni, mbe pan mbanla yigi ndɛɛ benjanri pyefɔ wi mi kɛ? ⁴⁹Pilige pyew mɪla si pye ye ni wa shɛrigo gbɔɔ* ki ni, na leele pe nari Yenḡele senre ti ni, ye sila silan yigi. ɛɛn fɔ, ko kagala ḡgele koro pye, jangɔ Yenḡele senre ti ta tiri yɛɛ yɔn fili.» ⁵⁰Kona, a wi fɔɔɔɔfenne pe ni fuun pè suu yaga le, mɛɛ fe.

⁵¹Lefɔḡḡ wà la taga Zhezu wi na, danḡgo nunḡba wɪla pye wo na. A pe nɛɛ jaa mboo yigi. ⁵²ɛɛn fɔ, a wɪ suu danḡgo wi yaga pe kɛɛ, mɛɛ fe ma kari waga.

Pàa kari Zhezu wi ni wa kiti kɔnfenne ḡbelege ki yeḡe sɔɔwɔ

*(Mati 26.57-68; Luki 22.54-55,63-71;
Zhan 18.13-14,19-24)*

⁵³A pè si kari Zhezu wi ni wa saraga wɔfenne to wi yeri. Saraga wɔfenne teele, naa tara ti lelele* pe ni, konaa lasiri sɛwe jenfenne pe ni, pàa pe yɛɛ gbogolo wa ki laga ki na. ⁵⁴A Pyeri wɪ si taga Zhezu wi na, ma lali wi ni, ma saa gbɔn fɔ wa saraga wɔfenne to wi laga, mɛɛ saa cɛn le laga welefenne pe tanla na kasɔn waga.

⁵⁵Saraga wɔfenne teele poro naa kiti kɔnfenne ḡbelege* ki ni fuun ki ni, pàa pye na sɛɛya jaa Zhezu wi na, mbe ta mboo gbo. ɛɛn fɔ, pè sila wa ta. ⁵⁶Leleḡere la pe yagbogolo sɛɛya yo wi na, ɛɛn fɔ,

pe sereya wila yiri wi ye wi ye. ⁵⁷ Ko punḡo na, a leele pèle si yiri ma yagbolo sereya wa yo wi na, ma yo fɔ:

⁵⁸ «Wila ki yo we yege na, ma yo fɔ: «Yenḡele li sherigo gbɔḡo nga leele pàa kan, mi yaa ki jan mbe fɔnḡo kan na piliye taanri†, leele kee tunḡo ma ki yaa ko kan.» »

⁵⁹ Eɛn fɔ, konaa ki ni fuun, pe sereya wi sila yala.

⁶⁰ Kona, a saraga wɔfenne to wì si yiri ma yere wa janwa wi sɔḡwɔ ma si Zhezu wi yewe, ma yo fɔ: «Ma woro na senre ta taa na yuun? Sereya nga ki leele mbele paa yuun na waa ma na, ma yo mele wo na?»

⁶¹ A Zhezu wì si pyeri, wii para. Kona, a saraga wɔfenne to wì suu yewe naa fɔnḡo ma yo fɔ: «Mboro ma yen Kirisi*, Yenḡele na waa gbogo li Pinambyɔ we le?» ⁶² A Zhezu wì suu pye fɔ: *Ee, wowi mi we. Pilige ka, ye yaa ka Lere wi Pinambyɔ wi yan wì cen wa Yenḡele na yafɔ li kalige kee ki na, na paan wa naayeri kambaara ti ni†.*

⁶³ Kona, a saraga wɔfenne to wì suu yeera yaripɔɔ ti walagi nanḡbanwa pi na, ma sho fɔ: «We woro na serefo jaa naa! ⁶⁴ Naa wì Yenḡele li mege ki jɔḡo, ye nunḡbolo woro ki senre ti na wi le? Yinḡi yaa jate wi ni?»

A pe ni fuun pè sho fɔ wi daga mbe gbo win.

⁶⁵ Kona, a pele nee cenre waa wi na, naa yege ki tonni paraga ni, nee

wi gbɔɔn kenḡunḡolo ni. A pe nee wi piin fɔ: «Ma gbɔnfo wi mege ki naga we na.»

A laga welefenne pòo yigi maa feele fun.

Pyeri wila je Zhezu wi na

(Mati 26.69-75; Luki 22.56-62;

Zhan 18.15-18,25-27)

⁶⁶ Ma Pyeri wi ta wila pye ma cen wa laga nawa wa tara ti na, a saraga wɔfenne to wi kulojo wà si pan le, ⁶⁷ mee Pyeri wi yan le kasɔn ki tanla wila waga. A wì si yere maa wele jenge, ma suu pye fɔ: «Mboro fun, màa pye Nazareti ca fenne Zhezu wi ni.»

⁶⁸ A wì si je ki na, ma sho fɔ: «Ma senre nda maa yuun, mi siri jen, mi woro nari kɔɔ wi nuru.» Kona, a Pyeri wì si yiri ma kari wa laga ki jasa yeyɔnḡo ki punḡo na. A nḡopɔɔ wì si gbele. ⁶⁹ A kulojo wì si nuru naa maa yan le leele mbele pàa pye le pe ni, mee pe pye fɔ: «Ki nanja nga, wi fɔɔḡofo* wo wawi!»

⁷⁰ A Pyeri wì si je wi na naa. Ko punḡo na naa jenri, leele mbele pàa pye le, a poro si Pyeri wi pye fɔ: «Kaselege yi, ma yen ki leele wo wa, katugu Galile tara fenne woo wi mboro!»

⁷¹ A Pyeri wì si wugu ma yo fɔ: «Na kaa pye mi finle, Yenḡele laa na yaan. Ki nanja nga yaa piin yeen, mi suu jen!»

⁷² Le ki yɔnḡɔɔ nunḡba ke ni, a nḡopɔɔ shyen woo wì si gbele.

†14.58: Zhan 2.19.

†14.62: Yuuro 110.1; Dani 7.13.

A Pyeri wì si nawa to senre nda Zhezu wìla yo maa kan ti na, fɔ: «Sanni ngopɔɔ wi sa gbele gbelesaga shyen, ma yaa na je mbe sa ta jesaga taanri, mbe yo ma silan jen†.» Kona, a wi nɛɛ gbele.

Pàa saa Zhezu wi le gboforoneri Pilati wi kɛɛ

(Mati 27.1-2,11-14; Luki 23.1-5; Zhan 18.28-38)

15 ¹Ki goto yirifaga ki na, a saraga wɔfenne teele*, naa lelele* pe ni, naa lasiri sewe jenfenne* poro naa kiti kɔnfenne ngbelege* ki ni, pè si saa pe yɛɛ gbogolo ma pe yɛɛ yan. A pè si Zhezu wi pɔ ma kari ma saa wi le Pilati* wi kɛɛ. ²A Pilati wì suu yewe ma yo fɔ: «Mboro ma yen Zhufuye* pe wunlunana we le?»

A Zhezu wì suu pye fɔ: «Koyi nga mà yo we.»

³Saraga wɔfenne teele pàa pye na baga Zhezu wi na ma yo wì kapere legere pye.

⁴Kona, a Pilati wì suu yewe naa ma yo fɔ: «Ma se ya pe yɔn sogo wi le? Kagala ngele pè baga ma na ma yo mà pye, ma woro na ke nuru wi le?»

⁵Ɛɛn fɔ, Zhezu wì sila para, fɔ a kì Pilati wi pari.

Pàa yo pe Zhezu wi gbo

(Mati 27.15-26; Luki 23.13-25; Zhan 18.39--19.16)

⁶Kìla pye Paki* feti pyew, Pilati wi ma kasopiile nungba wa, ña janwa wi kaa jaa we. ⁷Ma si yala, ki wagati wi ni, kasopyɔ wà la pye wa, pàa pye naa yinri Barabasi. Wo naa pele ni, pàa yiri ma je ma lere gbo. A pè si pe yigi. ⁸A janwa wì si kari Pilati wi kɔrɔɔ, ma saa wi yenri ma yo wi kasopyɔ wa wa, paa yɛɛ nga na wi maa ki piin pe kan faa we. ⁹A Pilati wì si pe yɔn sogo ma yo fɔ: «Yaa jaa mbe Zhufuye wunlunana wi wa le?»

¹⁰Katugu wìla ki jen ma yo yenjara† to kala na saraga wɔfenne teele pàa Zhezu wi le wi kɛɛ. ¹¹Ɛɛn fɔ, a saraga wɔfenne teele pe si janwa wi sun ma yo pe Pilati wi yenri wi Barabasi wo wa. ¹²A Pilati wì si senre ti le naa, mɛɛ pe pye fɔ: «Yingi yaa jaa mbe pye ña ye maa yinri Zhufuye wunlunana wo na?»

¹³A pè si jɔrɔɔ ma yo fɔ: «Wi kan tiparaga* na!»

¹⁴A Pilati wì si pe pye fɔ: «Yingi kapege wì pye?»

Kona, a pè si jɔrɔɔ ngbanga naa ma we, ma yo fɔ: «Wi kan tiparaga na!»

¹⁵Kì kaa pye ma, a Pilati wì si janwa wi nandanwa kala li pye, ma Barabasi wi wa, mɛɛ Zhezu wo kan, a pòo gbɔn sapige ni jɛngɛ, mɛɛ wi le pe kɛɛ pe saa kan tiparaga na.

†14.72: Maki 14.30.

†15.10: Zhan 11.47.

Sorodasheelee paa tege Zhezu wi na

(Mati 27.27-31; Zhan 19.2-3)

¹⁶ A sorodasheelee pè si Zhezu wi yigi, mɛɛ kari wi ni wa gboforoneri wi yungbɔɔ ki laga nawa. Pè ka saa gbɔn wa, a pè si sorodasheelee sanmbala pe ni fuun pe yeri wa.

¹⁷ A pè si derigbɔɔ yenge le Zhezu wi kan, ma wuuro njala tin ma li kan wi kan, ¹⁸ nɛɛ wi shari na yuun fɔ: «Zhufuye wunlunaŋa, waa ma shari.»

¹⁹ A pe nɛɛ wi gbɔn kanŋgala ni wa wi go ki na, na cɛnrɛ waa wi na, nɛɛ kanŋguuro kanni le wi tanla ma yo poro naa gbogo. ²⁰ Naa pàa kaa tege wi na ma saa kɔ, a pè si derigbɔɔ yenge ki wɔ wi na, ma suu yaripɔɔ jate ti lɛ mari le wi kan, mɛɛ yiri wi ni mbe kari saa kan tiparaga na.

Pàa Zhezu wi kan tiparaga na

(Mati 27.32-44; Luki 23.26-43; Zhan 19.17-27)

²¹ Sireni ca fenne naŋa wà la yiri kere na toro, pàa pye naa yinri Simɔ. Alegizandire naa Urufusi† pe to wo lawi. A sorodasheelee pè si wo jori ma yo wi Zhezu wi tiparaga ki tugo, wi kari ki ni. ²² A pè si kari Zhezu wi ni wa laga ŋga pe yinri Gɔligota. Ko kɔɔ wo yen fɔ: «Yungɔɔɔ laga.» ²³ A pè si duven

kan Zhezu wi yeri ma yo wuu wɔ. Pàa wetangara ta pinle wi ni, nda pe maa yinri miiri*. A wì si je, wii yenle mboo wɔ. ²⁴ A pè suu kan wa tiparaga ki na, mɛɛ pete gbɔn wi yaripɔɔ ti na, janŋo pe ni fuun pe ta pe pe tawa pi jɛn, mɛɛ ti yeele pe yee na.

²⁵ Pàa Zhezu wi kan wa tiparaga ki na pinliwe yɔnlɔ ki ni. ²⁶ Kala na làa ti, a pè suu gbo, pàa li yɔnlɔɔ ma yo fɔ: «Zhufuye wunlunaŋa.» ²⁷ Pàa benganri pyefenne shyen kan tipaara ta na fun le Zhezu wi tanla. Nunŋba la pye wi kalige keɛ ki na, sanŋa wila pye wi kameŋge keɛ ki na. ²⁸ [Ki pyewe pi na ma, Yenŋele senre sewe wi yen na ŋga yuun, a kì sigi yee yɔn fili, fɔ: «Pòo jate paa kapege pyefɔ yen†.»]

²⁹ Leele mbele pàa pye na toro le ki laga ki na, pàa pye na pe yinre ti yangara na Zhezu wi tegele, naa piin fɔ: «Eyi! Mboro ŋa mà yo ma yaa sherigo gbɔɔ* ki jan mbe fɔnŋɔ kan ma piliye taanri†, ³⁰ mboro jate, ma yee shɔ, ma tigi wa tiparaga ki na ye!»

³¹ Saraga wɔfenne teele poro naa lasiri sewe jenfenne pe ni, pàa pye na tege Zhezu wi na ma fun, nɛɛ yuun fɔ: «Ye wele, wì pele shɔ, wo se si ya mboo yee shɔ! ³² Mboro ŋa ma yen Kiriŋi*, Izirayeli* tara ti wunlunaŋa, tigi wa tiparaga ki na

†15.21: Ɔɔmu 16.13.

†15.28: Verise nafa ma yiri koltaanri wi yen seweele pele ni, wi woro pele ni; ye Eza 53.12 naa Luki 22.37 lara ti wele.

†15.29: Yuuro 22.8; Maki 14.58; Zhan 2.19.

yingo ye! Pa we koon yan, we yaa taga ma na.»

Mbele paa kan tipaara ta na le Zhezu wi tanla, paa pye naa tegele ma fun.

Zhezu wi kunwo we

(Mati 27.45-56; Luki 23.44-49; Zhan 19.28-30)

³³Naa yonlofugo kila kaa gbɔn, a wɔwɔ pi si ye wa ki tara ti lagapyew, ma saa gbɔn yonloparaga ki na. ³⁴Yonlo paraga ki na, a Zhezu wi si gbele ngbanga ma yo fo: «*Eloyi, Eloyi, lama Sabakitani?*» Ko koro wo yen fo: «*Na Yenhele, na Yenhele, yingi na, a ma si punjo le na ni?*»

³⁵«Mbele paa pye ma yere le, pele laga senre ti logo wi yeri, ma sho fo: «Ye wele, wila Eli* yinri.» ³⁶Pe ni, a nungba si fe ma saa ngbala le, mee wi fyɔn duven tangara† ta ni, maa migi kanngala na, mee saa wi kan wi yeri ma yo wuu shonri. A wi sho fo: «Ye yere, waa wi wele, na kaa pye Eli yaa wi tirige wa tiparaga ki na.» »

³⁷Een fo, a Zhezu wi si gbele ngbanga, mee ku.

³⁸Paraga nga paa po ma sherigo gbogo ki nawa pi kon shyen, a ki si wali wa ki nandogoma, maga le wa naayeri ma saa kan fo wa tara. ³⁹Orumu tara sorodasheelee tojee nga wila pye ma yere le Zhezu wi yesinme pi na, naa wila kaa wi yan

wi ku ki kuloma pi na ma, a wi sho fo: «Kaselege ko na, ki nana na, Yenhele li Pinambyo wo lawi.»

⁴⁰Jeele pele la pye ma yere wa lege naga kala li wele. Mari nga wila yiri wa Magidala ca wila pye pe ni, naa Zhaki jerefo wo naa Zhoze pe no Mari wi ni, naa Salome ni. ⁴¹Sanga nga ni Zhezu wila pye wa Galile tara, paa taga wi na, naa kala li yongo wi kan†. Jeele legere pele la pye wa wi ni naa fun, paa pinle ma kari wi ni wa Zheruzalemu.

Paa Zhezu gboo wi le

(Mati 27.57-61; Luki 23.50-56; Zhan 19.38-42)

⁴²Yonlo kila ko mako, ma yala ko pilige nungba ko kila pye feti wi yetegewe pilige ye, ko koro wo yen fo ki goto wila pye cenpilige* ye. ⁴³Zhozefu nga wila yiri wa Arimate ca, a wi si pan. Wila pye kiti konfenne ngbelege ki legboo wa. Wo fun wila pye na Yenhele li wunluwo* pi singi pi pan. A wi si kotogo gbɔn, mee kari Pilati wi korogo, ma saa wi yenri Zhezu gboo wi ni. ⁴⁴Kila Pilati wi pari, naa wila ki logo ma yo Zhezu wi ku mako we. A wi si sorodasheelee tojee wi yeri maa yewe, na kaa pye wi ku ki ma. ⁴⁵Naa sorodasheelee tojee wila kaa ki yege yo maga filige wi kan, a wi si konko kan Zhozefu wi yeri ma yo wi sa gboo wi le. ⁴⁶A Zhozefu wi si kari ma saa parifige lo, mee kari

†15.34: Yuuro 22.2.

†15.36: Yuuro 69.22.

†15.41: Luki 8.2-3.

ma saa Zhezu gboo wi tirige wa tiparaga ki na, ma suu fo parifige ki ni, mɛɛ saa wi le fanga ka ni, pàa ki kɔn walaga na. Ko punɔgo na, a wì si sinndelingbɔɔ ka kɔngo, ma saa fanga ki yɔn tɔn ki ni. ⁴⁷ Mari ɲa wila yiri wa Magidala wo naa Zhoze nɔ Mari wi ni, pàa pye na Zhezu gboo wi lesaga ki wele.

ZHEZU WI YENME MA YIRI WA KUNWɔ PI NI

16.1-20

Zhezu wila yen ma yiri wa kunwɔ pi ni

(Mati 28.1-8; Luki 24.1-12; Zhan 20.1-10)

16¹ Naa cɛnpilige* kila kaa toro, Mari ɲa wila yiri wa Magidala, wo naa Zhaki nɔ Mari wi ni, naa Salome, poro si saa sinme nuwɔ taan lɔ mbe saa fa Zhezu gboo wi na. ² Yapelege ki pilige kɔɲbanɲa† ki na, yirifaga ki na, yɔnlɔ ki yirisanga wi ni, a ki jɛɛle pè si kari wa fanga ki yɔn na. ³ Wa kɔnɔ, pàa pye na pe yɛɛ yewe na yuun fɔ: «Ambɔ wi yaa sa sinndelingbɔɔ ki kɔngo mbege laga wa fanga ki yɔn na we kan?»

⁴ Ɛɛn fɔ, naa pàa kaa pe yere ti yirige ma wele, a pè si sinndelingbɔɔ ki yan pège kɔngo maga laga wa fanga ki yɔn na. ⁵ A pè si ye wa fanga ki nawa, mɛɛ

lefɔnɲɔ wa yan wì cɛn wa kalige kɛɛ ki na. Derege titɔnlɔɔ fige la pye wi na. A pè si fyɛ. ⁶ Ɛɛn fɔ, a ki lefɔnɲɔ wì si pe pye fɔ: «Yaga ka fyɛ. Nazareti ca fenne Zhezu ɲa pàa kan tiparaga* ki na, wo yaa lagajaa. Wi woro laga. Wì yen ma yiri wa kunwɔ pi ni. Laga ɲga pàa gboo wi sinɲge, ye pan yege wele! ⁷ Yaa kee yɲɔɔ ye saga yo ye Pyeri wi kan kɔnaa fɔrɔɔfenne* sanmbala pe ni, fɔ: «Wi yaa keli mbe kari ye na wa Galile tara, paa yege ɲga na wila ki yo ma ye kan we†. Pa ye yaa ka saa yan wa.»

⁸ A jɛɛle pè si yiri wa fanga ki ni, nɛɛ fee na kee. Kila fyere gbɔrɔ kan pe yeri fɔ, a paa seri. Ɛɛn fɔ, pe sila yaraga ka yo mbe lere kan fyere ti kala na.

Zhezu wila wi yɛɛ naga Magidala ca fenne Mari wi na

(Mati 28.9-10; Zhan 20.11-18)

⁹ [Naa Zhezu wila yen ma yiri wa kunwɔ pi ni yapelege ki pilige kɔɲbanɲa ki pinliwe pi ni, wila keli maa yɛɛ naga Mari ɲa wila yiri wa Magidala wo na gbɛn. Wo Zhezu wila yinne tipegele† kɔlɔshyen purɔ ma ke wɔ wi ni. ¹⁰ A Mari wì si kari ma saa ki yege yo leele mbele pàa pye Zhezu wi ni pe kan, pàa cɛn shɔɔn na gbele. ¹¹ Ɛɛn fɔ, naa pàa kaa ki logo wi yeri ma yo Zhezu wi yen yinwege na, fɔ

†16.2: Zhufuye pe yapelege ki pilige kɔɲbanɲa ko kila pye leti we.

†16.7: Maki 14.28.

†16.9: Luki 8.2; Zhan 20.11-18.

wùu yan, pe sila taga wi senre ti na†.

**Zhezu wìla wi yee naga
wi fɔ̀rɔ̀gɔ̀fenne shyen na**

(Luki 24.13-35)

12 Ko punḡo na, a Zhezu wì suu yee naga nagalɔ̀mɔ̀ pa yege na wi fɔ̀rɔ̀gɔ̀fenne shyen na. Pàa konɔ̀ la ɛ na kee wa yan nawa†. 13 A pè si sɔ̀ngɔ̀rɔ̀ ma saa ki yege yo ma sanmbala pe kan. Poro fun pè sila taga ki na.

**Zhezu wìla wi yee naga
wi fɔ̀rɔ̀gɔ̀fenne ke
ma yiri nuḡba pe na**

*(Mati 28.16-20; Luki 24.36-49;
Zhan 20.19-23; Kapye 1.6-8)*

14 Ko punḡo na naa, a Zhezu wì suu yee naga wi fɔ̀rɔ̀gɔ̀fenne ke ma yiri nuḡba pe na, ma yala pàa pye na nii. Wìla para pe na ḡbanga, pe mbatagawa po naa pe kotonḡbanga ki kala na, katugu na wìla yen ma yiri wa kunwɔ̀ pi ni, mbele pàa wi yan ma saa ki yo ma pe kan, pe sila taga pe senyoro ti na†. 15 A Zhezu wì si pe pye fɔ̀: «Yaa kee dunruya

wi lagapyew, ye saa Sentanra ti yari leele pe ni fuun pe kan†. 16 Lere ḡa ka taga ti na, mbe batize*, wo yaa sho. Ɛen fɔ̀, na lere ḡa si taga ti na, kiti yaa ka kɔ̀n wo na. 17 Leele mbele ka taga ti na, kafɔ̀nḡɔ̀lɔ̀ ḡgele pe yaa kaa piin ke ḡgele: Pe yaa kaa yinne tipegele ke puro mbaa ke woo leele pe ni na mege ki na, mbaa yuun senfɔ̀nndo* ni. 18 Pe yaa kaa wɔ̀rɔ̀ ti yinri pe keyen yi ni. Tɔ̀nmɔ̀ mba pi ma lere gbo, na paga pa wɔ̀, yaraga ka se pe ta. Pe yaa kaa keyen tari* yambala pe na, ki yambala paa shoo.»

**Zhezu wìla sɔ̀ngɔ̀rɔ̀ ma kari
wa Yenḡele li tanla**

(Luki 24.50-53; Kapye 1.9-11)

19 Naa we Fɔ̀* Zhezu wìla kaa para pe ni ma saa kɔ̀, a wì si yiri ma kari wa yenḡele na, ma saa cen wa Yenḡele li kalige kee ki na†. 20 A fɔ̀rɔ̀gɔ̀fenne pè si kari ma saa na Sentanra ti yari lagapyew. We Fɔ̀ wìla pye pe ni pe tunḡo ki ni fuun ki na, na kafɔ̀nḡɔ̀lɔ̀ piin, ḡgele kàa pye naga nari ma yo pe senyoro ti yen kaselege†.]

†16.11: Luki 24.22-24.

†16.12: Luki 24.13-35.

†16.14: Luki 24.36-49; Zhan 20.19-23.

†16.15: Mati 28.16-20.

†16.19: Yuuro 110.1.

†16.9-20: Mbege ɛ verise kolɔ̀jere wi na sa gbɔ̀n nafa, ki veriseye pe yen seweɛle pele ni, pe woro pele ni.